



Student

O VĚDECKÉ POLITICE
ROZHOVOR
S DOC. ŠAMALÍKEM (str. 6)

PRAVDA O LEGIÍCH
(str. 4—5)

CO DĚLALA VB
NA KUBÍNSKÉ HOLI? (str. 7)

12

Ročník IV
20. BŘEZNA 1968
CENA 1 Kčs

Jde o úctu k člověku skrze jednotlivce.
Saint Exupéry

Jan Kavan a Alexandr Kramer,

ženy

s podobným OSUDEM

SERIÁL ROZHOVORŮ
STUDENTA
S VDOVAMI
PO POPRAVENÝCH
V PROCESU Z ROKU 1952

I. Vypráví Heda Kovalyová-Margaliové

Já tomu dodnes sama dobře nerozumím, jak se ty věci staly a jak se to všechno seběhlo, takže vyprávět celou tu historii, to by znamenalo zočit skutečně... snad už od války. K tomu, aby člověk pochopil, jak se to všechno mohlo stát, k tomu je třeba, aby pochopil především charaktery těch lidí, který v tom byli namočený a který tak brozně špatně dopadli, a to je dost těžké takhle v jednom rozhovoru vysvětlit, protože... tohle dneska vy už nepamatujete, co to bylo za dobu, takovej ten pětáctýřicátý až osmačtyřicátý rok. Co to znamenalo pro nás, hlavně pro ty, co jsme byli v těch koncentracích a tam jsme se seznámili s celou řadou komunistů, a to byli skutečně ty nejlepší lidi, kteří v těch lágrech byli, to byli ty jediný, který nemysleli jen na sebe a na ty hrůzy, který je osobně potřeřily, ale skutečně na to, co bude s tím světem po té válce. A to jim dodávalo takovou sílu a byli to takový skvělí lidi, že to každého okolo prostě strhlo. Nás všechny... mýho muže především... v pětáctýřicátým, to

byla první věc, co jsme udělali, když jsme přišli z koncentráku, že jsme požádali o vstup do strany.

... Jestli se už v tom koncentráku někteří projeví jako lumpové, někteří z těch, který to asi později všechno zavinili? Podívejte, v těch lágrech ty lidi... tehdy... to byli skutečný idealisti... to byli lidi, který nemohli mít žádný prospěch z toho, že jsou komunisti, právě naopak... ty lidi, který já jsem poznala, to byli skutečně skvělí a statečný lidi... a vy říkáte lumpové atakdale... to je příliš velký zjednodušování... já jistě jsem roztrpčena nad tou věcí do krajnosti... můj zkažený život už mi nikdo nenapraví a... smrt mýho muže už nikdo neodčiní... a nešťastný dětství mýho dítěte taky už nikdo nemůže napravit, takže já... cítím to jako strašnou... strašnou věc, to se nedá vůbec vypsat, a zvláště ne tak mladýmu člověku... ale nechtělo bych, aby se mluvilo v těchhle letech termínech —

byli to lumpové, nebyli to lumpové — to je všechno moc zjednodušující a může to vést zase k dalším tragédiím a přehmatům a nesprávnostem. Myslím, že našim úkolem dneska není zjistit, kdo byl, anebo nebyl lump, našim úkolem je zjistit, jaký příčiny k těmhle věcem vedly, jaký okolnosti je přispustily a který lidi to dělali; jestli byli lumpové anebo nelumpové, to se ukáže teprve během poctivého a důkladného vyšetřování celé té věci. A já myslím, že jedinej způsob, jak se může vůbec něco napravit... ne napravit, ale aspoň zabránit tomu, aby se to opakovalo... jediné tehdy, když o nějaké věci vím, proč vznikla, jak vznikla, teprve tehdy, mohu udělat něco proti tomu, aby se opakovala... Já, když jsem v třiašedesátém roce, když byla ta slavná rehabilitace... kterou teda já osobně považuju za skutečnou facku do našich obličejů... když jsem se zeptala, jaká je záruka, aby se něco podobného v budoucnosti neopakovalo... tak nato... tak

jsem slyšela odpověď: Tu záruku dává kolektivní vedení... Což není vůbec odpověď... Podle mýho názoru, to, co to všechno způsobilo, bylo příliš mnoho moci v příliš málo rukou... Ať už to byl jeden člověk, nebo několik lidí... nebo třeba i několik desítek lidí, pořád to bylo příliš málo lidí a ta moc byla příliš nekontrolována... každá moc svádí k tomu, aby byla zneužita.

STUDENT: To znamená, že osobním vlastnostem lidí, kteří tu moc měli, nepříkládáte nějak velkou váhu?

Ne, ne. Není možné stavět na osobních vlastnostech. Samozřejmě, že je třeba, aby v čele státu stáli ti nejlepší lidi... ale ani toho nejlepšího nemůžete nechat dělat, co se mu zlíbí. Každý má možnost své moci zneužít a tuhle možnost musíme eliminovat... a nedá se eliminovat ničím jiným, nežli podrobným prozkoumáním toho, co

(Dokončení na str. 3)



ZE STOCHOVSKÉHO NADRAŽÍ AZ KE HRBITOVKU V LÁNECH KRACEL 10. BŘEZNA PRŮVOD VÍCE NEŽ DVOU TISÍC PRAZSKÝCH VYSOKOŠKOLÁKŮ, KTERÍ POLOŽILI VĚNEC NA HROB JANA MASARYKA, JEHOŽ SI STUDENTI VAŽÍ PŘEDEVŠIM PRO JEHO LIDSKOST, VLASTENECTVÍ A NEZAVISLOST.

Konflikt

[KONFLIKTY V MYŠLENKOVÉM VÝVOJI ČESKOSLOVENSKA OD ROKU 1948] NEPROSLOVENÝ DISKUSNÍ PRÍSPĚVEK NA STEJNOMENNÉM DISKUSNÍM VEČERU 14. 2. 67.

„NA TOMTO TAK ŠPATNĚ STVOŘENĚM SVĚTĚ, NENÍ JINĚ CESTY NEŽ VZPOURY.“

LUIS BUÑUEL

1. Konflikty v myšlenkovém vývoji Československa od roku 1948 se vyznačovaly tím, že se jako myšlenkové konflikty neprojevily. Šlo jen o ideologické kamufáže mocenských konfliktů, jimž poskytovali ideologové a umělci pseudoobjektivní podobu. Reflexy boje o moc a myšlenkové konflikty jsou dvě různé kategorie jevů.

2. Myšlenkové konflikty existovaly pouze v ideologickém podzemí, s výjimkou krátkého interludia let 1956—7. Zatímco otevřenou scénou myšlenkových konfliktů byla léta 1945—1948. Ideologické reflexy mocenského boje — šli zdanlivě myšlenkové konflikty — byly zcela podřízeny politice úplné totalizace společnosti, ústí o kulturní monopol. Zejména v posledních letech klesla myšlenková úroveň hlouběji než úroveň života.

3. Zdroje pravých myšlenkových konfliktů nejsou v hodnotěni padesátých let a „kultu osobnosti“, ale v třicátých letech, v době konstituování stalinismu jako mocenského systému. Zdroje myšlenkové produktivních otázek tkvějí ve skutečnosti, že až na velmi vzácné výjimky (k nimž patřili mimo jiné surrealisté), byla většina evropských intelektuálů neschopna prohlédnout iluzivní ráz svých představ o SSSR a chápat realitu stalinismu bez pověr a iluzí.

4. Také v ČSR sdíleli nejlepší představitelé levicové kultury tyto iluze a ještě po roce 1945 byli pevně přesvědčeni, že v ČSR nemůže dojít k likvidaci občanských svobod a demokratických tradic. Moskevské procesy, jejich příprava a důsledky, byly považovány za ryze sovětskou specifickou země s nevinnou demokratickou tradicí. Na tyto iluze levicových intelektuálů tvrdě doplatil český i slovenský národ, případně i původní nositelé těchto iluzí.

5. Vývoj v ČSR po roce 1948 byl jen mocenským doslovem za myšlenkovou katastrofou, jež se odehrála s marxismem v SSSR v době moskevských procesů, byl důsledkem roztržky mezi evropskou levicovou inteligencí a sovětským státem. Instituce byly silnější než lidé a než myšlenky. Právě myšlenkové konflikty tkvějí — mimo jiné — v institucionalizaci marxismu. Institutionalizovaný marxismus ve stalinské podobě je falzifikát marxismu, ideologická zbraň mocenských manipulátorů.

6. Tak zvané myšlenkové konflikty — přesněji ideologické spory — byly vždy šarvátkami různých sekt jednoho a téhož proudu institucionalizovaného marxismu, spory sekt, jež se předstihovaly ve snaze upevnit kulturní a mocenský monopol, nikoli likvidovat jej. Ve sporech let 1948—68 nešlo o monitorní problémy, jež byly a priori pro veřejnost tabu, ale o různé přístupy k problému, jak efektivně manipulovat masu průmyslové společnosti poté, co jim byla vzata reálná občanská práva.

7. Spory měly lokálně provincionální ráz a byly mírně zpožděnou reprodukcí sovětského ideologického vývoje, včetně nejpodlejších antisemitských pogromů, jaké se odehrály v Evropě od dob Dreyfusovy aféry. Dreyfus nebyl popraven; deset vedoucích Židů v československém mocenském aparátu popraveno bylo. Ideologické spory byly v rozporu s celou dosavadní tradicí evropského státu, s humanistickou orientací a demokratickým směrem vývoje.

8. Tyto spory byly řízeny mocenskou elitou totalitní diktatury, která nezná koloběh elit a vládne bez odpovědnosti. Má bezprostřední zájem na účinné manipulaci společenským vědomím, a musí tedy vyloučit kritickou úlohu intelektuálů jako vlastní společenské funkce. Intelektuál, který přijme nadřazenou autoritu jako konečnou instanci, musí nutně degenerovat v obyčejného ideologického podomka. Skutečný intelektuál trvá na své kriticko-protestní funkci. Uzávřá separátní mír s intelektuálem

opačného dřeňu, kdykoliv jde o mezinárodní jednotu kultury a svobodu myšlenky, a činí tak bez ohledu na perzekuce, jímž se vystavuje a jichž si je vědom.

9. Staré konflikty trvají, nevznikají konflikty nové, jen kontinuita marasmu trvá. Dnešními reálnými konflikty nejsou tak zvané ideologické spory, ale konflikty mocenské. Instituce jsou pro lidi, nikoli naopak a leží-li moc v rukou nezodpovědných osob, třeba jim moc vzít. Jednat rozumně někdy znamená vzepít se.

10. Nejde a během posledních dvaceti let nešlo o myšlenkové konflikty, ale o logiku degenerativního procesu ideologie, jež působila jako stále silnější katalyzátor falzifikace hodnot Evropy i Karla Marxe. Představitelé těchto konfliktů nehráli intelektuální hry, hráli o moc, bezohledně a tvrdě. Stejně bezohledně s nimi musíte začít hru o hodnoty evropského a socialistického humanismu. To znamená řešit tyto reálné konflikty:

„Pokud existuje stát, není svoboda. Až bude svoboda, nebude stát.“
V. I. Lenin

Druhy konfliktů:

11. Konfliktem číslo jedna — úpadek významu čs. kultury na provinciál, které je vnucován neorganicky cizí kulturní vzor, zatímco původní domácí kultura klesá na subkultur, jež sice projevuje značnou rezistenci vůči cizímu modelu, ale trvale slabě. V současné době je čs. kultura značně sověťizována a představuje jakýsi kompromis mezi kulturou Evropy a kulturou Sovětského svazu. Kulturou zde je míněn způsob života, nikoliv jen umění.

12. Čs. stát upadl svým významem na mocnost čtvrtého řádu, ocitá se významově za velmocenskými superstáty USA, SSSR (Dokončení na str. 5)

KONFLIKTY a řešení

PROČ, KDY, CO A JAK?

SPOLEČENSKÉ STŘEDISKO BRNĚNSKÝCH VYSOKOŠKOLÁKŮ

Je známe, že nároky na posluchače vysokých škol stále stoupají, aniž se zároveň zlepšují možnosti pro jejich odpočinek. Poněvadž je navíc v Brně prachšpatná situace v bydlení a stravování studentů, vypracoval brněnský Vysokoškolský výbor ČSM návrh, který bude tyto nedostatky řešit. Jedná se o návrh na výstavbu velkého kulturně společenského střediska brněnských vysokoškolačů.

V návrhu vysokoškolského centra se počítá s vybudováním hlavního sálu s podiemi a jevištěm pro 250-300 osob.

Na hlavní sál bude navazovat předsál, ve kterém bude možno pohodlně umístit asi 150 osob. Lze jej využívat jako denní kavárnu a oddechové místnosti. Mimo to je pamatováno i na restaurační provoz.

V budově by mělo být též několik klubových místností. Pro dobrou činnost celého centra budou vybudovány účelné a hospodářské místnosti: fotokomora, zkušebna, hudebních těles, svépomocné dílny, skladisko kostýmů a nábytku, skladiště nápojů a potravin, místnosti pro údržbu a uklízečky, provozní kanceláře.

V tomto bloku budou umístěny kanceláře VSV ČSM, studentského podniku prací a služeb Student-Servis, prodejny a dvě bytové jednotky. Mimo to zde bude vybudováno stále ližkové zařízení (plánuje se asi 30 ližek) sloužící jako trvalý studentský hotel, knihovna se studovnou, ve které by se půjčovala i beletrie apod.

Projektová dokumentace a její příprava bude zajištěna ve spolupráci se stavební fakultou VUT. Příprava stavebního místa, projektové dokumentace, zajištění materiálu a dodavatelů by se měla uskutečnit v roce 1968, aby bylo možno v následujícím roce zahájit výstavbu celého díla. S dokončením stavby a instalováním vnitřního zařízení se počítá v roce 1970, s uvedením do provozu počátkem r. 1971.

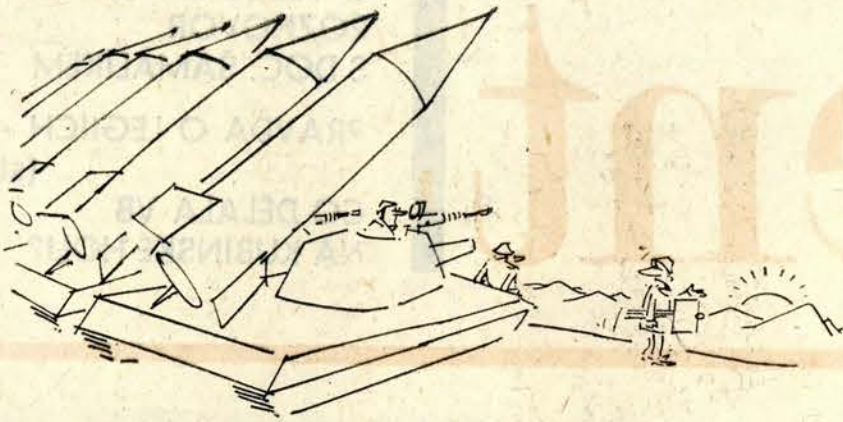
[jsch]

14. března se konalo v aule právnické fakulty shromáždění pražských studentů. Tim, co se na něm odehrálo, nevybočilo z rámce přemnohých soudných shromáždění — hovořili Šik, Godsticker, Krieger a jiní. Všichni vyjádřili důvěru studentům a snažili se říci, kde je místo studentů v současném procesu. V jedné věci však se toto shromáždění jistě vymykalo z normálu — zaměřená demonstrace na podporu progresivních sil (pouliční) se nekonala. Z oprávněných obav ze znoužití, z provokace.

Ba, ještě bude nějaký čas trvat, než se opět naše současnost sejde se slovy J. A. Komenského, která visela coby heslo v aule: „Věřim, že po přejití víchřic hněvu, které svými hříchy uvalil jsi na bedra svá, národe můj milý, vláda věcí tvých vrátí se v ruce tvé.“

Za týden v čísle 13 čtete:

- Pokračování seriálu o ženách podobného osudu — tentokrát hovoříme s paní Lídou Clementisovou
- Bible není mrtvá kniha (rozhovor s biskupem pražské diecéze dr. Františkem Tomáškem)
- Poslední dopis Emila Filly
- Básník za mřížemi (k životopisu Jana Zahradníčka)
- Vina bez trestu — nedůsledně vyšetřená smrt studentky Nataši



MOMENT, NEZ TO ÚPLNĚ ROZFLAKÁME, TAK BYCH SI TO SKICNULI... KRESLIL JOSEF BROŽEK

BRATISLAVA

4. Studentská vedecká konference prebehla v dňoch 8.-9. 3. na farm. fakulte UK. Okrem celej rady referátov našich študentov odznelo asi dvadsať referátov zahraničných účastníkov konferencie. Pre delegátov zo zahraničia pripravuje fakultný výbor bohatý program; okrem posedenia v klube FV ČSM sa zúčastnia prehliadky Bratislavy a zájazdov po Západoslávskom kraji.

7. ročník časopisu FV ČSM na farm. fak. UK „Farmaceut“ začal opäť vychádzať pravidelne. Tlačí sa v Osvetovej besede Bratislava; bude mať trojfarebnú obálku.

28. 2. sa zišlo plénum FV — „Studentský parlament farmaceutov“. Prejednali sa študijné otázky a závery V.jazdu ČSM a ich realizácia.

VITA NOSTRA

Po mesačnej diskusii bol znovu otvorený bratislavský V-klub. Aspoň stručne z programu: The Gentleman a džezové piatky, Informklub každú stredu (napr. 21. 2. „Ako ďalej v študentskom hnutí“ diskutovali s vysokoškolačkami Ing. Robert Harenčár, predseda SOV ČSM, a Ing. Ivan Halaška, podpredseda VOV ČSM, pripravuje sa voľná tribúna.

BRNO

Plenárni schůze VOVu ČSM (7. 3.) se zabývala programem, strukturou a organizací ČSM. Jedním z dvanácti bodů usnesení je požadavek o svolání celostátní porady předsedů FV ČSM, na které budou seznámeni se situací v ČSM na všech československých vysokých školách.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

4. 3. vyšel časopis studentů VŠZ v Českých Budějovicích Dalila s pětkou na obálce. Po roční nedobrovolné odmlce je to však

teprve 2. číslo. List má velmi svěráznou grafickou úpravu. Pólovina obsahu je věnována budějovické mezinárodní jazzuniverziádě. Dále věnují redaktoři pozornost koncepci a účelu Klubu 17. listopadu, vztahu mezi vysokoškolačky a ČSM a polemice v časopise budoucích jihočeských pedagogů Hlásek BS.

Na března je ohlášena premiéra budějovického studentského divadélka Játyoni. V režii Mariana Vlasáka uvede v sále Klubu 17. listopadu Nevěstu Adolfa Hoffmeistera. Režisér aktualizoval hru mnoha jinými i využitím beatové skupiny Flemingt.

OLOMOUČ

Ve večerních hodinách 29. 2. se na žádost studentů FFUP sešla mimořádná plenární schůze ČSM, která projednávala postavení studentstva ve svazových organizacích, možnost vytvoření studentského parlamentu atd. Na závěr byl zvolen třicetčlenný výbor, který má do fakultní konference připravit materiály, na jejichž podkladě bude zpracována koncepce naší další práce.

Na FFUP v Olomouci zahájil svou činnost psychologický klub. Vznikl ze spontánního zájmu studentů a za podpory vedoucího katedry prof. Holase. Tímto se psychologové stali po bohemistech a rusistech III. katedrou, kde se rozvíjí klubová činnost.

OSTRAVA

Na pedagogické fakultě byla při VSV ČSM zřízena Studijní poradna pro posluchače. Jejím úkolem je pomáhat studentům při orientaci v odborných časopisech a publikacích, v nedostatkových učebnicích bude zařizovat jejich distribuci z jiných fakultních prodejen v republice. Po dohodě s autory učebních textů a přednášek se bude starat o rozmnožování vybraných kapitol, nebo celého souboru.

V Pionýrské galerii v Ostravě-Vitkovicích na nám. Rudé armády vystavovala na své druhé výstavě literární výtvarná skupina VIZÁŽ, která vznikla na půdě pedagogické fakulty pod patronátem stejnojmenného fakultního časopisu. Skupina se představila souborem dvaceti osmi grafik, kreseb, maleb a fotografií. Nyní v téže galerii vy-

stavují své obrazy a plástiky a užité umění členové katedry výtvarné výchovy. Výstava je pořádána k 20. výročí února.

Demonstrace studentů v Ostravě — Porubě se konala 12. března. Byla původně namířena pouze proti válce ve Vietnamu (v rámci protestní automobilové jízdy), ovšem vnitropolitická situace ráz celé akce změnila. Asi 300 studentů vyjádřilo svůj postoj k probíhající etapě vývoje naší společnosti. Na transparentech byla hesla:

Anonymní mocí, není ti pomoci
Jdeme s Dubčekem
Žádáme demisi členů ÚV KSČ
s pošpiněnými prsty
Ať žije demokracie
Dubček — Šik — Smrkovský —
Borůvka
Ať žije pražské jaro
Šejna a jeho chleboďárctví — muži
v ofsajdu
I schody se myjí odshora
Ať žijí studenti z Váru
Nejmoudřejší je čas odejít

Účastníci demonstrace provolávali:
Ať žije svobodné Československo!

PRAHA

VŠZ úspěšně reprezentuje Jan Voldřich, který obsadil ve II. kole vysokoškolské ligy ve Spindlerově Mlýně v běhu na 15 km 10. místo, na Chodské třídce 29., na okresním přeboru ve Stachách 2. místo, Jan Bešťák 8. místo.

V pondělí 11. 3. zasedalo v Praze vedení Vysokoškolské rady ÚV ČSM, které si stanovilo jako základní úkol přípravu celostátní konference vysokoškolačů, jež se má sejít do konce května 1968. První z činných svolání porady všech, kdo se chtějí k problematice studentské mládeže vyjádřit, do Brna na 22. a 23. 3.

BERLÍN

Ve dnech 20.-26. března zasedá v demokratické části Berlína exekutiva Mezinárodního svazu studentstva. Kromě běžných organizačních otázek se mají na zasedání letošní exekutivy probírat dvě otázky: Problémy evropského studentského hnutí a problémy studentů na Středním východě.

Na zpravodajství spolupracovali: J. BAUER, J. KUČA, K. RAČKOVA, HEJNIC, K. VOJTEK, P. ZEMAN

VADÍ-NEVADÍ

PRAVDU O REHABILITACÍCH

Vážená redakce!
Ve Studentu tuším číslo 04 nebo 05 byla otištěna odpověď ministra spravedlnosti o politických procesech a rehabilitaci odsouzených. V článku se mi píše, že odsouzení byli rehabilitováni, posudky revidovány.

Z vlastní zkušenosti — tj. známých osob v mém okolí — vím, že tato odpověď není pravdivá. Reagoval jsem na článek dopisem ministru spravedlnosti. Odpověď mě přímo zřítla [cituji]: „Osoby, na které dopis poukazuje, mají možnost požádat předsedu Nejvyššího soudu nebo generálního prokurátora o přezkoumání rozsudků. Zjistí-li tyto orgány, že došlo k porušení zákona, pak mohou podat Nejvyššímu soudu stížnost pro porušení zákona a nezákonné rozhodnutí může být změněno nebo zrušeno.“

Ministerstvo spravedlnosti podobnou pravomoc nemá. Nejsem právník, ale docházím k závěru, že cokoliv zde není v pořádku. Dovolen bych si proto položit několik otázek:

1. Proč ministr chybně informuje veřejnost?
2. Proč se tvrdí, že rehabilitace byla provedena, ač opak je pravda?
3. Proč nebyla provedena, kdo je tak „mocný“, že brání rehabilitaci?

Je mi jasné, že na otázky mi nikdo neodpoví, i když věřím, že redakce by chtěla odpovědět. Podařili se to, díky za kus poctivé práce.

S pozdravem

E. Scharf

NEJEN VÁLKA...

Prohlédl jsem si několik posledních čísel Vášeho Studenta a musím Vám říci, že takové nesrozumitelné hovadiny, co tam píšete, jsou pro blbce. Ten sáhodlouhý článek „Válka je vál“ je taková kravina, že z toho zůstává člověku rozum stát. Vždyť vy z těch pitomců děláte hrdiny! ... Musím požádat Polygrafii, aby Vám omezila přiděl papíru.

Dále svůj plátek vyzdobujete pořád nějakými nahotinkami, a pak se divíme, že se vysokoškolač není ještě před promoci.

... Tak si to už, co jsem vám napsal, vemte laskavě k srdci nebo nechte hloupého zvanění, a jděte raději k zedníkům nebo do JZD, možná, že byste se tam uživil, inteligentně!

Podpis: * * *
Odesílatel: Tomáš Fuk
prom. pedagog
Česká 13
Brno

STIPENDIA, STIPENDIA...

Vážená redakce,
moje manželka studuje pedagogickou fakultu, a to ne v místě bydliště — bydlí na koleji. Nepobírá žádné stipendium, má plat je 1413,- Kčs čistého příjmu. Chtěl bych vědět, zda mám nárok na úlevu z daně nebo něco podobného.

Druhý problém se týká prospěchového stipendia. Má možnost děkan fakulty nařídit, aby do prospěchového stipendia, kromě kritérií uvedených v zákoně, tj. do průměru známek 2,0 a započítání dvou předmětů dvakrát, se započítávaly také optavky, jako známka 4? Zdá se mi to trochu nelogické, že student, který např. onemocní, v závěru období zmluvního semestru (tlačí ho termíny), a pak se snaží zkoušky vykonat, aby takto byl postížen.

Ing. Kozlík Jos.,
Kladno

Vyjádření ministerstva školství:

Čtenář nemá z titulu, že vyživuje manželku — dosud studující na vysoké škole — žádný nárok na slevu daně ze mzdy, pokud nepečuje o nezaopatřené dítě.

Pokud jde o výpočet průměrného prospěchu pro získání prospěchového stipendia u studentů, kteří nejsou příjemci sociálního stipendia, započítávají se všechny známky, tj. i nedostatečné, v případě, že jim byla povolena druhá opravná zkouška.

Současně vám doporučujeme, abyste pisatele upozornili na možnost získání mimořádného stipendia podle č. IV odst. 7 stipendijního řádu pro vysoké školy.

Vedoucí oddělení III/5:
dr. Jiří Hájek v. r.

PRISLO NAM PSANI

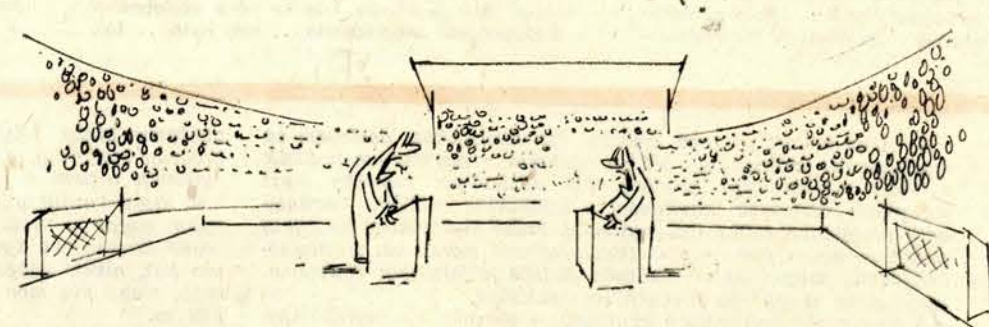
Vážený soudruhu, soudružko,
ÚV ČSM spolu se sekci školství a výchovy mládeže SČSN a ministerstvem těžkého průmyslu pořádají tiskovou besedu ke sběrové akci kovového odpadu organizací a základními kolektivy ČSM v roce 1968.

Beseda se uskuteční ve středu 6. března t. r. v 9.30 hodin v budově ÚV ČSM, Gorkého nám. 44, Praha 1 (zasedačka 3. patro).

Tiskovky se zúčastní náměstek ministra těžkého průmyslu Ing. Šupka, tajemník ÚV ČSM s. J. Neubert a zástupci ministerstva národní obrany, min. vnitra, min. financí, n. p. Kovošrot a Sběrné suroviny.

Novináři obdrží rovněž potřebné písemné materiály, které k akci vydá ÚV ČSM.

Hurá!



KRESLIL JOSEF BROŽEK

JAK TO
PŘÍDE
ČILI
OBČANSKÁ SCHŮZE
KAREL ŠMÍD

STUDENT
Týdeník ČSM a vysokoškolské rady ÚV ČSM. Šéfredaktor — dr. Ivan Krofta. Zástupci šéfredaktora — Karel Šmíd a dr. Marcel Janšen.

Redaktoři — Dagmar Bendová, dr. Miloš Beneš, Petr Feldstein, Petr Hodon, Ladislav Kadavý, Miroslav Klomínek, Tomáš Pěkný, Hana Vondřichová, Helena Votrubová.

Adresa redakce: Praha 1, Staroměstské nám. č. 17, tel. 22 02 83. Tiskne Mír, Praha 1, Panská 8. Redakce nevrací nevyžádané rukopisy. Rozšiřuje a objednávkový příjem PNS. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. výroby tiska. Praha 1, Jindřišská 14. Předplatné ročně 82 Kčs, čtvrtletně 13 Kčs.

student 2

Poměrně nedávno, koncem února, zašel jsem s kamarádem na schůzi občanskou. Skládali tam své účty poslanci, přesněji poslankyně.

Jsem mladý a vypadám mladá, podobně jako můj společník. Neboli zašumění v sále. Neboť ti, pod paždím, by se dali spočítat poměrně snadno.

A tak jsem se dozvěděl, že se náš obvod zvelebuje, i když, a to je třeba říci, to nejde tak, jak bychom si přáli.

Také jsem se dozvěděl, kolik hodin se naschůzují jednotlivé komise. Což je ovšem o komisiích známo. Ale nemusely by schůzovat zas tak dlouho, kdyby někteří lidé, jako třeba ten, co si nedal předem schválit zbouření přičky v bytě, tyto nebouřili. Protože víte, jaká to byla přička? Nosná.

Ve všeobecné rozpravě stěžovali si přítomní, že například ta ulice, o

níž se mluvilo už před lety, má stále stejně mizerné osvětlení, že chodník, na němž se klopýtalo, je ve stále stejné bíděné stavu, a že by se s tím už tedy přece jenom mělo něco udělat. A pak ta restaurace! Kolik stála rekonstrukce a zas tam chodí chuligáni!

Poněvadž to byla schůze dvou obvodů a poněvadž tam bylo celkem padesát devět lidí, jestli jsem počítal správně, přihlásil jsem se o slovo. Řekl jsem něco v tom smyslu, že není divu, že tam není, kromě nás dvou hochů, nikdo z občanů pod pětadvacet. A položil jsem řečnickou otázku, co vlastně ti synové a vnuci dělají?

Dál se mluvilo o vytržených kůlech z plotu.

Můj známý tvářil se všelijak. Možná, že si vzpomněl na všelijaké historky z dějin nebo snad z četby v povídkách klasiků, ať už jde o jednu

nebo o druhou. Také i já jsem myslel na ně. Neboť Proč bychom se netěšili, když nám pánbůh záraví dá (Karel Sabina). Toreadore smělý! Kdo zná víno, kdo zná píseň, kdo zná lásku, tralalala...

Otázal jsem se, může-li poslanec s těmi kůly něco udělat?

Může o nich hovořit, zněla odpověď, ale de facto s tím nepohne. Neboť takových kůlů je mnoho a všichni víme, jak to je dneska těžké. Zvláště s podniky!

Významný pohled.

Stačí tak, soudružci, odpověď? Stačí, řekl jsem, prostě poslanec nemůže.

A pak byl závěr a je průj dobře, že mezi nás začali chodit mladí. Ale je to stejně divné, kde se tu vzal!

A tak jsme odcházeli a myšleli hlavně na to, jak soudružka poslankyně hovořila o závěrech lednového pléna.

LEGIE V RUSKU

fajfce, že tam již bude konec fyzickým a morálním útrapám, jimž byli vystaveni v rakouském vojsku”.

přísný rozkaz nevměšovat se do vnitroruských záležitostí.

VÁLKA, NEBO MÍR?

V důsledku únorové revoluce vzniklo v Rusku dvojitá vláda, vedle buržoazní Prozatímní vlády existovaly i sověty dělnických a vojenských, později i rolnických zástupců. S nimi muselo počítat i buržoazní vedení československého hnutí v Rusku... To základní, v čem se lišilo národně osvobodenecké hnutí vedené Národní radou od ruského revolučního dělnického hnutí, k němuž se pozděně přiblížovalo dělnické hnutí české, byl poměr k válce. Zatímco Masaryk a Národní rada viděli v pokračování války a ve vítězství Dohody předpoklad ke splnění svého hlavního cíle, tj. k národnímu osvobození Čechů a Slováků, ruské dělnické hnutí v čele s bolševickou stranou pokládalo válečné běsnění za nehlubší krizi dosavadního společenského řádu, a tím i k likvidaci války vůbec. Tento základní rozpor se v hlavách současných obrázel jako nesmiřitelný protiklad internacionalismu a nacionalismu. (Vlastním Vávra, Červenobílá a rudá, str. 90, Naše vojsko, 1967.)

Pojem neutralita, k němuž Masarykova legií byla, je zřejmě dost složitá záležitost; někteří historici vytýkají vedení legií, že se ve své neutralitě postavilo za Prozatímní vládu, která chtěla bojovat (jako Masaryk) proti ústřednímu mocnostem až do vítězného konce, a tím se prý nutně zařadilo do protibolševické fronty. S tímto oficiálním názorem lze však polemizovat. **Legií nepozvedli zbraně proti bolševikům kvůli svému odlišnému politickému přesvědčení, nýbrž z toho prostého důvodu, že se chtěli dostat co nejrychleji a bez překážek do Vladivostoku a domů.** V důsledku složitých vnitřních západních vyláček v Rusku spolu s nepohodou některých členů sovětské vlády, zejména Trockého, vytvořilo se v poměru mezi legií a sovětskou vládou ovzdušnění silně nejistoty a nedůvěry, které braly legiím vnošovaly naději na návrat domů; při studiu této historie nic na věci nemění ani Leninův nesouhlas s Trockého politikou, jenž se brzy proměnil v jejich osobní konflikt; Lenin, zrovna tak jako Stalin, všemi silami podporoval odjezd československých legií z ruského území. Nechme však konečně hovřit fakta.

16. března vydal vrchní velitel sovětských vojsk republik jižního Ruska Antonov Ovsjennou rozkaz všem velitelům a přednostům stanic železnice, aby nekládli žádné překážky pohybu čsl. vojsk směrem na východ. 26. března 1918 posílá lidový komisař Stalin telegram zástupcům čsl. armádního sboru o usnesení rady lidových komisařů o podmínkách svobodné cesty čsl. armádního sboru do Vladivostoku. Telegram končí: Vyjděte Českoslovákům, že rada lidových komisařů je hotova poskytnout jim všemožnou pomoc na území Ruska, budou-li čestně a upřímně loajální.

21. dubna telegrafuje lidový komisař zahraničních věcí Čičerin sibiřské sovětské vládě: Obávaje se japonského napaadení Sibiře, požaduje Německo důrazně, aby bylo ihned započato s evakuací německých zajatců ze Sibiře do západního nebo evropského Ruska. Prosím, učinite všechna tato opatření. **Československé oddíly se nesmějí pohybovat na východ.**

23. května 1918 vydává správcova operáčního oddělení komisařátva Aralov tento rozkaz:

...Vybízím Vás okamžitě učinit rychlá opatření, aby byly zadrženy, odzbrojeny a rozformovány všechny vlaky a oddíly československého armádního sboru jako zbytky staré pravidelné armády! Z osobního stavu tvoříte oddíly Rudé armády a pracovní skupiny... O opatřeních a výsledcích podejte zprávu do Moskvy...

A 25. května, dva dny poté, vydal Trocký rozkaz rovněž nařizující odzbrojit Českoslováky „a zastřelit na místě každého Českoslováka, který bude nalezen se zbraní v ruce, a každý esalon, v němž se najde třeba jen jediný ozbrojený Českoslovák, zavít do zajateckého tábora“.

28. května vydává zatímní výkonný výbor našich legií prohlášení: „Ústřední sovětská vláda po hrozbách odzbrojit československé vlaky a zastřelit jednotlivé ozbrojené Českoslováky přistoupila 25. května k uskočnému přeapadení čsl. vlaku blízko Omska za pomoci ozbrojených Rakušanů a Němců. V krvavé řezi u Marianovky ztratili československý esalon 23 padlých. Českoslováci odpověděli na tuto provokaci krátkým úderem v noci na 27. května, v jehož důsledku ovládli všechna nejdůležitější místa po úraze od Čeljabinska do Irkutska. Ztratili jsme deset mrtvých a raněných. Občanskou vládu sovětů necháváme na místech. Českoslováci se nechtějí míchat do vnitřních záležitostí ruského národa; zabezpečili se pouze proti útoku ozbrojených zajatců, hrozcících pod firmou internacionalistů zmocnit se velké sibiřské dráhy, a dali pracujícím lidu na místech skutečnou občanskou svobodu. Nechtějíce trestat nevinný lid, vydali jsme rozkaz nerušeně propouštět náklady s potravinami do hladovějícího Ruska...“

Téhož dne, kdy bylo vydáno toto Prohlášení, J. Sadoul, člen francouzské vojenské mise, napsal o odpovědnosti za vznik konfliktu: „Marně jsem vykládal Trockému, že o loajlnosti Čechů vůči ruské revoluci není pochyby, že tyto lidé nemají jiného cíle, než osvobodit svou vlast, deparovanou Rakouskem, že nechtějí potit jiného nepřitele než centrální mocnosti, že vždy odmítali povolit žádostem, které na ni byly vzneseny Kaledinem, Alexejevem, ukrajinskou měšťáckou radou, aby bojovali proti bolševikům; tyto přerušili dopravu do Vladivostoku... Tato nehybnost rozjitřila Českoslováky, prudké a bojechtivé, odsouzené trávit celé měsíce ve vagónech. Jejich rozhořčení bylo snad zničeno jistými ruskými důstojníky jejich generálního štábu. Zřejmě bylo stupňováno komunistickými agitátory, jež k nim vlada vyslala, aby je získala ke vstupu do Rudé armády. Agitací bylo svedeno sotva několik set Českoslováků. Na druhé straně četní ruští komunisté se nebdli prolašovat, že by Sovětská armáda nikdy nedopustila, aby se Českoslováci dostali do Archangelska, a že ti, kteří odepřou vstoupit do Rudé armády, budou poslání zpět do zajateckých táborů. Tyto provokace ještě více rozjitřily Čechy, jimž někteří z jejich řad tvrdili, ať v dobrém či špatném úmyslu, že sovětská vláda, tajně spojená s Němci, se usnesla vydat je nepříteli. V tomto nervózním napětí stačila jiskra, aby zažehla požár. Jiskra padla před několika dny v Čeljabinsku. Jeden český voják byl zabít (jak se později ukázalo, pouze zraněn, o jeho smrti dnes neexistují důkazy — Z. R.) maďarským zajatcem. Jeho kamarádi jej pomstili.“



ODOBKA NARODNÍ RADY V RUSKU: MASARYK, GIRSA; KLECANDA, MAXA, KVJEV 1917. Foto: archiv Studenta

Dne 28. února vysílá Československý rozhlas v Rozhlasových novinách poznámku o přípravách naší historiografie na 50. výročí vzniku samostatného československého státu. Jmenovala se Pravda nebo dějepis? a její autor, Jeronym Janiček, nám o tiskové besedě s předními českými historiky napsal:

Názory na rok 1918 se už poněkoli mění. Fakta zůstávají stejná, ale mění se jejich interpretace. Už se tolik nezdárá, že bez Říjnové revoluce by nebylo samostatného Československa, a nejen proto, že každý historický kondicionál je konečně spekulativní. Odborníci také veřejně proklamuji, že Masarykův československý program byl hluboce demokratický a celonárodní, vědí už, že Masaryk nejen neinspiroval protisovětské poslání československých legií, ale že s ním alespoň počátku vášnivě nesouhlasil, předhoduje se úloha řady osobností bezprostředně po první světové válce, mezi nimi třeba Štefánik, Hlinka nebo Beneš. Otázkou je však každopádně víc, než zatím mohou odpovědi odborníků obsáhnout. Děti školou povinné se však dosud učí o polovičním vítězství československého lidu, o tom, že sice vznikl samostatný stát, ale vykořisťovatelé zůstali u moci, neboť v če-

le boje za národní samostatnost nestála marxistická revoluční strana, jak o tom píše 34. strana dějepis pro 9. postupný ročník. Takováto úvaha je asi stejná, jako kdybychom kritizovali Spartaka za nemarxistický světový názor. A tak i když žádná marxistická revoluční strana v 18. roce v Československu neexistovala, bude citovaný výklad pro naše školství zřejmě závazný ještě 10 roků. Doporučení 4. sjezdu československé historické společnosti z roku 1966 zůstala zřejmě zcela bez odezvy. A tak letošní kalendáře vůbec neberou na vědomí 50. výročí vzniku republiky a většina významnějších diskusí zůstává tajemstvím odborníků. Jediná populární historická revue Dějiny a současnost, nezůstala ušetřena administrativních zásahů proti časopisům a v roce 1965 byla redakční rada i celá redakce vyměněna. Úroveň klesla, klesl i zájem čtenářů a tak se závazná fakta o vzniku československého samostatného státu musí uvádět na tiskových besedách. Snad jsme si za uplynulých 20 let přilili zvykli na to, že historii vykládají politikové. Nemyslím, že by v téhle tradici museli ještě dlouho pokračovat. Určitě bude zbytečná, až nebude mezi pravdou a dějepisem vůbec žádný rozdíl. Fakta totiž zůstávají stále stejná. bš

...Postavit se se skutečným respektem k pravdě dějin, k historickému dědictví, zejména k pokrokovým tradicím odboje, a přiznat zde každému, co jeho jest...

[Josef Smrkovský, člen ÚV KSC, ve stati Nad závěry lednového pléna ÚV KSC v RP 10. února 1968.]

Bez první světové války by nikdy nebylo naší samostatnosti. Osudy většiny Čechů a Slováků, kteří se zúčastnili národně osvobodeneckého boje a revoluce, začaly v rakousko-uherské armádě ve službách habsburské monarchie — ale i v armádách Francie, Anglie a později i USA, naši lidé bojovali ve službách ruského cara i mladého sovětského státu. Vytvořili vlastní vojska na cizím území, aby se nakonec stali vojáky nově vytvořené Československé republiky.

Vznik československého revolučního vojska na Rusi spadá hned do prvních týdnů světové války. Existující emigrantský Český komitét v Moskvě se okamžitě usnesl podat ruské vládě návrh na vytvoření České legie, a stejně se zachoval i Český spolek v Petrohradu. Kyjevský Českoslovan, jediný československý list na Rusi, nadšeně podporuje tyto myšlenky ozbrojeného odporu proti Rakousku a publikuje stále vybízející k vytvoření českého oddílu v ruské armádě. Ruské ministerstvo války projednává žádost v sezení ministerské rady 12. srpna 1914, a již 20. srpna nařizuje formování České družiny generálu Chodorovičovi.

Česká družina vznikala z emigrantů, kolonistů, jejich počátku války bylo v Rusku téměř sedmdesát tisíc, a později i ze „zajatců“ rakouské armády. Avšak ruský národ počátku nemohl pochopit, že v uniformě nepřítelů vězí spojenců, že rakouská armáda je směsicí Maďarů, Rakušanů, Rumunů, Němců a Čechů, pomněli ostatní nepočtené skupiny vojsk jiných národností, a považoval je všechny bez rozdílu za „austriáky“. Rusové nám říkali: Zradili jste Frautiška Josefa, zradíte i nás.

Naši kolonisté nebyli však jenom v Rusku. Ve francouzské cizinecké legii vytvořili Českou rotu, která se vyznamenala v Champagni, pod Verdunem, na Sommě i jinde; kolonie v Anglii, i když nepočtená, vyhlásila všeobecnou branou povinnost, a krajané organizace v New Yorku, Chicagu, San Francisku přerostly v Českou národní sdružení a Slovenskou ligu, jejichž zásluhou disponovala naše revoluce největšími částkami peněz. Ně-

kteří z těchto krajanů přebíhali do sousední Kanady a vstupovali tam do anglické armády, protože v Americe museli zachovávat neutralitu Spojených států. Když však USA konečně vypověděly válku Německu v dubnu 1917, přihlásilo se jich do americké armády několik tisíc a vytvořili největší procento dobrovolníků; americké noviny psaly: **Kdo je ten národ, který tak ochotně jde do boje za naše ideály?**

Odbor Českého národního sdružení působil i na Havajských ostrovech uprostřed Tichomoří, i tam sloužila skupina Čechoslováků v americké armádě, platila národní daň a žádala o zařazení do československého vojska...

V Rusku byla situace nejspokritější a v hodnocení naší historiografie je dodnes neméně složitá.

2. září 1914 odchází první československá dobrovolnická družina formována 28. září byl na náměstí proti sofijské katedrále vysvěcen červenobílý prapor České družiny se znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska se svatováclavskou korunou uprostřed. Časopis Českoslovan o tom napsal: Rekló se nám: při přisaze dotknout se praporu prsty, ale my jej líbali...

Když 9. října 1914 přišli dobrovolníci na frontu, určilo je ruské velení ke službě strážní a zejména výzvědné.

OSMADVACÁTÍCI

Mobilizace byla v monarchii vyhlášena zprvu částečná, ale jakmile se ukázalo, že nepůjde jenom o válku proti Srbsku, byla rozšířena 31. července 1914 na všeobecnou. Po počátečních neúspěších rakousko-uherských armád se protirakouské projevy v českých zemích stupňovaly někdy až k otevřenému odporu; tyto nálady vykrystalizovaly zejména v Praze 23. září při odjezdu III. pochodového praporu „osmadvacátíci“. — „Pochodové setniny, provázené přáteli vojáků a jejich rodinami, táhly naprosto nevojenskými ulicemi, na chodnicích se shromažďovaly zástupy lidí a přidávaly se k průvodu. Vojáci nesli prapory ve slovenských barvách a zpívali zakázané písně, především již proslulou Hej, Slo-

vaně. V řadách mužstva byl nesen červený prapor s nápisem parafrázujícím známou národní píseň: Červený šátečku, kolem se toč, my jdeme na Rusy, nevíme proč!“ Lidé volali na vojáky, aby „nestříleli na Rusy“, a ti mávali v odpověď bílými šátky, které prý mají připraveny, aby se mohli při první příležitosti vzdát. Ani pražská policie z obavy před výtržnostmi proti tak velkému množství vojáků a civilního obyvatelstva nezasáhla. [Pichlík: Červenobílá a rudá str. 28, Naše vojsko, 1967.]

„Osmadvacátíci“. Pražská děti, jak se jim také říkalo, jsou ten slavný pluk, který 3. dubna 1915 přešel u Bardejova celý v Rusum. Událost vzbudila v Rakousku ohromný rozruch a byla jedním z neumlčitelných důkazů českého protirakouského smýšlení. Stalo se to tak:

„Rozvědka České družiny, jež tehdy už byla součástí ruské armády, zajala dvě polní strážce osmadvacátíků a vnikla i na obzviště pluku, jehož velitelem byl český lékař dr. Greif. Družinici zajali všechny nemocné a raněné, kteří mohli jen trochu chodit, i s dr. Greifem, a převedli je k Rusum. Rozradování osmadvacátíků vyřídili situaci celému pluku a dr. Greif se vypravil zpět, aby své hochy připravil na smluvený útok Rusů, při němž se osmadvacátíci měli hromadně vzdát. Rusové skutečně „útok“ podnikli a 28. pluk v síle tří praporů se všemi důstojníky i s hubbou se vzdal jejich prvním střeleckým řetězům. Bez výstřelu.“ [Sborník Za svobodu, str. 113, Praha, 1928.]

S pokleslou morálkou muselo rakouské velení něco dělat. Ještě před odchodem osmadvacátíků do zajetí nařídilo velitelství 102. pěšího pluku, aby „při postupu vpřed, útoku, ztělci postupovalo mužstvo ve stejné výši s veliteli čet a družstev. Zvláště stateční muži — jeden za každým družstvem — nechtě dohlížejí spolu s poddůstojníky za frontou na mužstvo a zastřelí každého, kdo ze zbabělosti zůstává pozadu“. Nyní však rakouské velení rozpoutalo ještě větší teror proti vlastním vojákům. Ale mělo to za následek jenom to, jak potvrdil zajatý důstojník 3. zeměbranceckého pluku, že Češi, kteří tvořili již asi polovinu ze 70 000 zajatců, „tím spíše radostně pospíchali při bitvě ke shromaždištím pro zajatce, dou-

Sovětu lidových komisařů.

26. března Moskva - Kremľ.

Představenstvu československého vojska.

Žádost československého vojska je třeba považovat za spravedlivou a plně přijatelnou při nezměnitelné podmínce okamžitého pohybu transportu vlaků ve směru k Vladivostoku a při okamžitém odstranění kontrarevolučního velitelského sboru. Čechoslováci se přepravují ne jako bojová jednotka, ale jako skupina svobodných občanů, majících u sebe určité množství zbraní pro svoji ochranu proti obtěžování ze strany kontrarevolučních živlů; na 1.000 mužů 100 pušek a 1 kulomet. Sovět lidových komisařů nařizuje penzenskému Sovětu, soudruhovi Kurajevu, aby sesadil ve vhodný staré komisaře a určil nové spolehlivé pro doprovod do Vladivostoku s tím určením, aby komisaři chránili úplnost československého vojska jako organizačního celku, a aby systematicky uvědomovali Sovětu lidových komisařů o všech událostech přepravy československého vojska.

Souhlasné telegramy budou rozeslány Sovnarkomem všem zainteresovaným Sovděpům.

Osobně čechoslovákům, že Sovět lidových komisařů je jim ochoten poskytnouti veškerou pomoc na území Ruska ze podání čestné a upřímné loajalnosti.

Z rozkazu Sovětu lidových komisařů

Stalin.

Telegram, jehož kopie jest na druhé straně, byl skutečně obdržěn gubernským Sovděpem, který se jím řídí.

I. D. Předseda gubernského Sovětu komisařů
Sekretář

Podpis nečitelný
Podpis nečitelný

Kulaté razítko.

26. března 1918.

Město Penza.

mary, Novonikolajevska, Omska a jiných měst československého vojska. Čsl. povstání bylo všude prováděno zatýkáním sovětských úřadů, jejich odstraněním, a na druhé straně vytvářením protirevolučních organizací, nazývaných se místními vládami. Čechoslováci všude jednali v dohodě s bílými gardisty a s protirevolučním ruským důstojnictvem. Na některých místech jsou mezi nimi francouzští důstojníci. Na všech místech protirevolučního čsl. povstání restaurují se instituce, odstraněné dělnickoslovenskou sovětskou republikou. Rozvíjející se události ukázaly, že běží v daném případě o povstání bílých gardistů reakčního důstojnictva a jiných protirevolučních elementů proti sovětské republice, podporovaných ozbrojenou silou čsl. oddílů a opírajících se o tuto sílu. Sovětská vláda učinila nezhodnější opatření, aby ozbrojenou rukou potlačila československá a bezpodmínečně je odzbrojila. Žádné druhé východisko pro sovětskou vládu není přípustné. Lidový komisař zahraničních věcí vyjadřuje přesvědčení, že po všem, co bylo uvedeno, zástupci čtyř mocností Dohody nebudou považovat odzbrojení čsl. oddílů jako akt nepřátelský. Nýbrž naopak uznají nutnost a

účelnost opatření, učiněných sovětskou vládou proti povstalcům. Lidový komisař vyjadřuje kromě toho naději, že zástupci čtyř mocností Dohody nebudou váhat odsoudit čsl. oddíly, které, jak uznávají, nacházejí se pod jejich protektórátem, za jejich protirevoluční ozbrojené povstání, jež je nejotevřenější a nejrozhodnější zasažení do vnitřních věcí Ruska.

Masaryk Čičerincovi 30. července telegrafuje:

„Když kyjevští bolševici povstali proti Radě, jeden z našich pluků byl převezen do Kyjeva. Zdá se však, že nevíte, že to učinily vojenské úřady ruské pod falešnou záminkou... Když bolševické hnutí začalo, dal jsem ihned nejráznější rozkazy všem plukům, aby se zdržely jakéhokoliv zasahování do ruských vnitřních záležitostí, a tento rozkaz byl za všech okolností přesně plněn... Mohu dokázat nevyratitelnými dokumenty, že jsem odmítl každý plán namířený proti Vaší vládě, jenž mi navrhl Vaši političtí protivníci... My, Čechoslováci, milujeme Rusko a přejeme si, aby bylo silné a svobodně demokratické... V uznání této loajality vrchní velitel Muravěv povolil naší armádě svobodný odjezd do Francie (v

NAVRHUJEME ŽÁDÁME DOPORUČUJEME

Považujeme za nutné informovat čtenáře o vzrůstajícím počtu rezolucí, které odesílají studenti, učitelé a organizace. Týdeník nemůže vzhledem ke svým výrobním tluhám uveřejňovat všechny rezoluce v plném znění. Proto pouze shrnujeme podstatná fakta, kterých se rezoluce dotýkají.

Jde o tyto dokumenty:

Studenti VUT detašované pracoviště Gottwaldov (4. 3. 1918)

Studenti VAAZ Brno (8. 3. 1918)

Společně komuniké MV ČSM Praha a Bratislava (11. 3. 1918)

Studenti filosofické fakulty UK Praha (ARS) — dopis dělníkům (12. 3.)

Otevřený dopis učitelů právnické fakulty UK generálnímu prokurátorovi (12. 3.)

Stanovisko VOV KSC k vyjádření ministra vnitra ke strahovským událostem (12. 3.)

Společným jmenovatelem všech prohlášení je vyjádření souhlasu s programem progresivního křídla UV KSC, žádost o odstoupení zdiskreditovaných představitelů centrálních, krajských a okresních orgánů strany. Žádost o objektivní posouzení strahovských událostí a úplnou informovanost o případu Sejna.

Učitelé právnické fakulty UK se ve svém dopise generálnímu prokurátorovi, jehož posláním je ochrana zákonnosti, ptají, jaký je jeho podíl na všem, co za 12 let jeho činnosti v této funkci narušovalo socialistickou zákonnost, jaká je jeho odpovědnost za neúplnou revizi procesů padesátých let a žádají odpověď na nepřiměřené tvrdé zákrok VB na Strahově.

Posluchači filosofické fakulty UK v dopise dělníkům všech velkých závodů vyjadřují znepokojení nad pověstmi, že se studenti snaží na-

vrátit Československu kapitalismus, nezaměstnanost, hlad a bídu. Studentům záleží na tom, aby ve společné diskusi mohli objasnit svá stanoviska.

Pod tímto titulkem budeme i v příštích číslech uveřejňovat některé z rezolucí, petic a jiných dokumentů, nebo jejich hlavní části, které reagují na současnou situaci.

Vysokoskolská konference pražských komunistů se konala v Praze 9. a 10. března t. r. V ozvěně, jež se plně přihlásila k progresivním silám v naší společnosti, jež usilují o další rozvíjení závěrů prosopcevého a lednového pléna UV KSC, delegáti odsoudili ve svých vystoupeních, že z funkcionářů vyšších stranických orgánů, kteří dosud zodpovídají za vysoké školy, mezi ně přišel pouze vedoucí odboru vysokých škol UV KSC s. Podrouček, a nikoliv např. s. Havlín, vedoucí oddělení školství a vědy UV KSC nebo s. Beránek z MV KSC. Na konferenci se hovořilo o mnoha nejrůznějších věcech, byl odsouzen zásah Bezpečnosti při tzv. strahovských událostech, hovořilo se o tom, proč byl odvolán bývalý ministr školství a kultury dr. Čestmír Císar, a hovořilo se samozřejmě i o dalších perspektivách práce strany VS v Praze. Na tomto místě stojí za zmínku, že to byli studenti — delegáti, kteří vyžádali ostatní, aby se hovořilo více o perspektivách než o minulosti.

Vedoucím tajemníkem VV KSC se stal Antonín Sach.

únoru 1918), a stejně to dovolil i sověť v Moskvě... Zdá se, že některý místní sověť podlehl rakouským a německým intrikám a provedl útok na naše vojsko, jež bylo nuceno se bránit. Nestavěl bych se proti Vašemu požadavku odzbrojení, můžete-li nám zajistit svobodný a nerušený odchod do Francie. Žádám Vás ve jménu demokracie, abyste dostal slovo, dané mu Vaším vlastním vrchním velitelem. Prosim, vyšetřete pečlivě věc, protože by bylo neodpuštělnou absurdností, kdyby demokratická a socialistická vláda omylem prospěla zájmům svých největších nepřátel.

Sovětská vláda, která, vojensky slabá, prováděla diplomatickou ekvilibristiku mezi mocnostmi ve snaze zabránit jaké-

mukoli ozbrojenému konfliktu, vyhověla Nejvyšší válečné radě Dohody a rozdělila transport československého armádního sboru na dvě části: do Archangelska, a do Vladivostoku. Historikové soudí, že právě tímto činem byla otevřena cesta k zatažení československých legií do protisovětské intervence. Legionáři nechtěli na Archangelsk, na sever, beze zbraní, nechtěli svou sílu štěpit. Jestliže nepomáhala jednání se sovětskou vládou, začal za cestu do Vladivostoku bojovat; převládly u nich protirevoluční a protisovětské tendence, jež v krátké době vykrystalizovaly: povstání ztratilo původní charakter a legionáři otevřeli v dohodě s mocnostmi východní frontu proti mladému sovětskému státu.

Když zasáhly místní autority, Čechoslováci pobili několik členů sovětu a zabíjeli ihned na několika místech boje." (Beňeš: Světová válka a naše revoluce III, str. 649, Praha 1929.)

V konfliktu zasáhli francouzský, anglický, italský a americký konzul v náš prospěch i komisaře Čičerina a vojenští atašé zmíněných států žádali o audienci u Trockého. Odkázal je na Čičerina. Ten vydal v červnu 1918 nůtu šéfu velkobritské mise, francouzskému generálnímu konzulovi, americkému generálnímu konzulovi a italskému generálnímu konzulovi o rozhodnutí sovětské vlády odzbrojit československý armádní sbor:

Dne 4. června zástupci čtyř mocností: Anglie, Francie, Itálie a Severoamerických společených států učinili nám ve věci československé prohlášení, ve kterém ukazovali, že kdyby bylo provedeno odzbrojení československého vojska, uvedené vlády to budou považovat za nepřátelský akt namířený proti nim, jelikož čsl. oddíly jsou spojeneckými vojsky a nacházejí se pod ochranou a v péči mocností Dohody. Lidový komisař zahraničních věcí má čest dát k otázce toto vysvětlení: odzbrojení československého vojska není v žádném případě považováno za nepřátelský akt v poměru k mocnostem Dohody. Bylo způsobeno především tím, že

Handwritten notes in Czech:
Komentáře k tomu, že v souvislosti s projektem, který je v příloze, je třeba mít na zřeteli, že se jedná o vojenský sbor, který je v současnosti v Rusku, a který je v současnosti v Rusku, a který je v současnosti v Rusku...
Závěr dopisu Jirho Klecandy „Předsedu odbočky československé národní rady — v poli“ ze dne 31. 3. 1918.

KONFLIKTY a řešení

(Pokračování ze str. 1)
a Čínou, za velkými průmyslovými státy a za velkými rozvojevími zeměmi. Tento stát nebyl dosud schopen hájit účinně specifické zájmy svého obyvatelstva ani v rozsahu Rumunska nebo Polska. V centralizovaném vytváření dějin a mocenských bloků jsou atributy státní suverenity dosti problematické.
13. Vzrůst represivních státních funkcí tohoto státu, vzrůst armády a policie, cenzura v kultuře a centralizace hospodářského života je v konfliktu s upadající organizátorskou rolí státu v hospodářství národních podniků, takže dnes žijeme spíše v systému poloorganizované nezodpovědnosti nežli ve státu. Federalizace ČSSR na tomto stavu nic nezmění, demokratizace jej může změnit.
14. Mocenská elita, vytvořená ze špiček hospodářského, politického a vojenského aparátu, ignorovala změny, jež nastaly v charakteru průmyslové společnosti, zejména obrovský vzrůst středních vrstev a změnu charakteru dělnické třídy. Tím se zapletalo do stále těžších vrstev a její klus na místě se měnil v trysk, aniž se překonává rostoucí distance mezi společenskými vrstvami soudobého Československa.
15. Základním konfliktem je vztah státu, společnosti a jedince, jenž může být kláden též jako problém demokratizace moci v politické sféře nebo jako problém osobních svobod a občanských práv. Jde o totožné aspekty faktu, že občan klesl na manipulační jednotku státní masinérie, jež je však neschopná téhož občana účelně manipulovat, protože na rozdíl od Bismarcka používá málo cukrátek.
16. Nejzávažnější latentní konflikt současně čs. společnosti se zakládá na veliké lži totalitní byrokracie, která zničila Stalinskův kult, avšak podržela veškeré výsledek a mocenskou strukturu stalinismu nezměněnou. včetně byrokratických aparatur a politiky kulturního biče. Odtud vznikaly teď už ideologicky nezamaskovatelné rozpory mezi slovy a činy na půdě vlastní falzifikované ideologie a její mocenské elity, jež se stává inkonzistentní okamžitě, jakmile je vystavena i té nejmírnější kritice.
17. Reálný konflikt mezi faktickou mocí a intelektuálními silami socialistické orientace se stal zjevným na spisovatelském sjezdu, to však je také vše. Další aktivita občana je možná jen s předpokladem existence občanských práv. Také ekonomické problémy jsou řešitelné jen politickými prostředky, nikoli ekonomickými stimuly, protože konflikt ekonomie a politiky musí být řešen politickou demokracií.
18. Hlavní myšlenkový konflikt v oblasti společenského vědomí je tragédie socialistického humanismu, která vyplývala z toho,

že se socialismus uskutečnil v zemi, kde bylo třeba zabezpečovat spíše uhlí, ocel a vojenskou kapacitu těžkého průmyslu nežli dbát o rozvoj lidských vztahů. Za těchto podmínek se stal smysl socialistické revoluce — totiž socialistický humanismus — neřešitelným a lživým programem, pokud zastránil stalinistický antihumanismus. Humanismus je neslučitelný se stalinismem jakékoli barvy, čínské, sovětské, české nebo slovenské.
19. Konflikt mezi postuláty marxismu a realitou soudobé společnosti nelze překlenout bez doznání, že marxismus je teorií svobody lidu a ne návodem mocenské elity k manipulaci mas. Marxismus je teorií svobody, nebo není ničím. Nestálé rebalancování revoluční výzvy Karla Marxe k svobodě a změně světa, výpravné pohřby marxismu připravené s ochotnou pietou totalitními státy nemohou konečnou zničit pravdu, že Marx považoval za základ společnosti a státu svobodný rozvoj jedince, a nikoli empirismus pendreků.
20. Centrální otázkou socialismu zůstává problém překonání odcizení člověka v moderní průmyslové společnosti, nikoli jen dosažení západní úrovně spotřebních statků. V socialismu nejde především o formy vlastnictví, ale o míru lidské svobody. Nemusíme se nijak stydět za to, že máme asi poloviční národní důchod ve srovnání se západními zeměmi, ale musíme se stydět za to, že máme méně než polovinu jejich občanských práv.
Řešení konfliktů:
„Řešení je v účinné vzpouře duchovních sil.“ Saint - Just.
21. Uvedené konflikty jsou řešitelné, protože jsou to konflikty historické, historicky vznikavší, a tedy přechodné. Zmizí s odstraněním podmínek jejich vzniku, nikoli s odstraněním určitých lidí, ačkoli i to je řešitelné jen v souvislosti se strukturálními změnami naší společnosti, nikoli v daném politickém rámci.
22. Strukturální změny socialistické společnosti jsou neodkladně nutné. Nesmí v nich však jít jen o nový model ekonomického života, ale o nový model vlády a kontroly moci, o demokratizaci veřejného života.
23. Hlavní cestou k tomuto cíli je boj za otevřenou společnost, to jest za demokracii, socialismus a humanismus. Tyto hodnoty představují spjaté nádoby a nemohou existovat bez jedné z uvedených složek. Demokracie bez socialismu a humanismu je stejně nesmyslná jako socialismus bez demokracie a humanismu. A humanismus bez obou průvodních složek je jen prázdná ideologická fráze.

24. Cesta k tomuto cíli musí být v soulahu se zájmy základních vrstev našeho obyvatelstva a musí se konat za souhlasu a podpory těchto vrstev, čili demokraticky. Takový program předpokládá plně občanská práva, neomezenou a ústavou zaručenou svobodu slova, tisku, shromažďování, svědomí, čili normální funkci veřejného mínění jako kontrolního mechanismu moci.
25. Likvidace mocenského monopolu je podmínkou úspěchu, a to ne jen v oblasti kultury. Rozhoduje se o svobodě občana a ne o autonomii umění. Likvidaci mocenského monopolu se mimentálně rozumí účinná kontrola mocenské elity ústavními orgány zvolenými v tajných volbách, dále veřejným míněním, svobodným tiskem a ústavními právy.
26. Vytvoření fungujícího mechanismu kontroly moci předpokládá výraznou funkci intelektuálů, kteří musí mít moc a možnost ucházet se o vládu, a dále zejména politiku trvalých změn ve směru demokratizace naší společnosti, nikoli zachvaty organizovaného nadšení a spontánní skepse.
27. Jen demokracie dává záruku koloběhu elit, avšak sám koloběh je možný jen v demokracii. Předpokládá osobní svobodu v socialismu, faktickou svobodu občana alespoň v míře buržoazně demokratického státu. Socialistická demokracie je právě to, co postrádáme, ale zároveň je tatáž demokracie i naší velikou historickou šancí, jak uplatnit náš osobitý národní přínos evropské a světové kultuře.
28. Bez svobodných voleb nemůže fungovat žádná demokracie. Volby musí být svobodné a tajné, protože bez svobody volit není voleb, jsou jen volební frašky. Nerozhodujeme-li se mezi dvěma možnostmi, nevolíme. Bez alternativ nemají volby smysl — nemá-li opozice možnost projevu; protože začneme-li omezovat kterékoli občanské právo, omezujeme své vlastní právo.
29. Likvidace mechanismů totalitní diktatury, centralistické ekonomiky, byrokratického řízení kultury a totalitního myšlení neznamená resignaci na základní cíle demokratického socialismu, ale právě jejich naplnění. Chceme žít v Evropě, nechceme žít ani v Asii, ani v Americe. Máme dost hlav i rukou k rozřešení našich konfliktů, ačkoli nejméně tolik hlav a rukou pracuje cílevědomě na zachování statu quo. „Neschopnost se vždycky hájí statem quo.“ (Karel Marx.)
30. Nesmíme se vyhýbat konfliktu s vládnoucí elitou a nesmíme se bát. Nejdůležitější otázkou dané chvíle je kontrola komunistické strany masami nestraníků, po níž úpěnlivě volal nemocný Lenin, když pozoroval poměry v tehdejší politbyru. Ano, my souhlasíme s Leninem: „Kákoliv číže dosáhnou socialismu jinou cestou než politickou demokracií, dojde nevyhnutelně k absurdním a reakčním závěrům.“

Ivan Sviták

O POLITICKÉ VEDE A VEDECKÉ POLITICE

ROZHOVOR
S DOCENTEM
FRANTIŠKEM
ŠAMALÍKEM

Dr. František Šamalík

Je docentem právnické fakulty UK. Zabýval se sociologií práva a z tohoto oboru publikoval práci *Právo a společnost* v r. 1965. V poslední době se věnuje sociologii politiky. Je vedoucím sekce sociologie politiky Československé sociologické společnosti. Výsledkem jeho práce na tomto poli je kniha *Člověk a instituce, která vyšla v loňském roce.*

Student: Na podzim minulého roku byla ustavena Československá politologická společnost při CSAV. Je to jeden z posledních oficiálních příznaků oživeného zájmu o politologii, vědní obor, donedávna u nás zcela zanedbávaný. Součástí oboru, co je — podle vašeho názoru — příčinou oživení marxistické politické vědy?

Zásadní problém spočívá v tom, že analýza politiky znamená vždy i analýzu těch, kteří vládou, analýzu konkrétních politických linií. Tady je politická věda v situaci, v níž není žádná jiná vědecká disciplína: samotným faktem, že se zabývá politikou, se stává součástí politické skutečnosti, politického myšlení, politických ideologií.

Mluvíme-li o oživení, mělo by být řečeno zvláště to, že se u nás vytváří situace, kdy politika může být konečně analyzována demokratickými prostředky, že lze kriticky přistupovat ke konkrétním politickým rozhodnutím, že lze nazírat na politiku jako na něco, co není mimo dosah kritického uvažování. Jinak řečeno, politologie (a nejenom politologie) má možnost zkoumat politiku ve dvou základních formách: na jedné straně jako proces každodenní politické činnosti a na druhé straně zkoumat hlubší politické trendy, které jsou za každodenní politickou činností skryty. A v tomto smyslu — opakuji — se může politická věda rozvíjet jen v podmínkách, které jsou skutečně demokratické, které v sobě obsahují principy demokracie, tzn. především toleranci k názorovým diferencím.

Bez těchto podmínek se může politická věda rozvíjet jen v podobě úvah, které bývají někdy vyslovovány, ale nejsou publikovány; existuje tedy teoretická politická myšlenka, ale nemůže plnit společenskou funkci, kterou plnit má: vysvětlovat politiku v její vlastní podstatě, tj. rozptýlovat politické povery a mýty, naučit dívat se každého člověka na problémy moci a politických vztahů jako na běžnou součást našeho života.

Přitom by byla iluze domnívat se, že politická věda vytvoří nějaké nové teorie týkající se moci. Osobně se domnívám, že plati ta úvaha, která říká, že politická věda nemůže v této otázce už přinést nic nového, že všechno podstatné už bylo řečeno. To, co může přinést, je analýza konkrétních mocenských seskupení, konkrétních metod realizace moci, konkrétních způsobů vyzvedávání vládnoucích představitelů. Základní problémy — např. že moc se může realizovat jednak formami donucení, jednak formami souhlasu — jsou staré, velmi staré, a nelze čekat, že politická věda bude objevovat v tomto směru nějaké nové teorie.

K ustavení Československé politologické společnosti, jejíž členem ostatně nejsem, bych chtěl říci, že žádná vědecká disciplína nevzniká tím, že se institucionálně ustaví. Každá však závisí na tom, najde-li se dostatek vědců, kteří jí budou chtít pěstovat, a budou-li pro její pěstování podmínky. A na jejich vytváření se mohou institucionální formy podílet.

Student: Chtěli bychom připomenout, co se nám musí zdát na postavení naší politologie specifické: bereme v úvahu, že problémy třídních (nebo skupinových) mocenských zájmů jsou vždy především předmětem pozornosti a tlaků vládnoucích mocenských elit. U nás existuje monopolní centrum moci — komunistická strana. Jsou tedy v tomto smyslu u nás podmínky pro pěstování politologie jako skutečné vědy?

Z toho, co jsem již řekl, vyplývá, že politická věda se nemůže rozvíjet v situaci, kdy existuje jedno monopolní centrum moci. Myslím tedy monopolní centrum na v tom smyslu, že je centrem rozhodování, ale v tom smyslu, že je monopolním centrem politického uvažování a vytváření politických programů. Politická věda analyzuje totiž jak politické realie, tak politické ideologie, politické myšlení, politický slovník, politické slogany. Ukazuje, v čem se existující terminologie stala neadekvátní existující skutečnosti apod. Je přirozené, že každý, kdo vykonává nějaké mocenské funkce, má tendenci pomocí nejrůznějších demokratických terminologií zdůvodňovat svá rozhodnutí, a jestliže má dostatek moci k tomu, aby svoje zdůvodnění prosadil jako jediné možná, pak se politická věda jako věda nemůže rozvíjet.

To byl případ období, které nazýváme kultem osobnosti, a jež vlastně přetrvávalo až do nedávných dnů; tehdy vlastně o politické vědě nemůžeme mluvit. Resp. můžeme o ní mluvit třeba vzhledem k politickým pracím Stalina; ty si jistě zaslouží pozornost, neboť obsahují svéráznou politickou koncepci, takovou, která nemohla být s jinou konfrontována a nemohla být vědeckými prostředky zkoumána. V té době nebyla možná ani analýza takových otázek, jako např. význam rotace vedoucích kádřů, volebního chování a funkce voleb v demokratickém systému, skutečná analýza záruk demokracie, právních záruk, svobod a práv občanů. Tyto problémy byly „tabu“ tím, že určitý systém byl a priori prohlášen za jediné možné a nejdemokratičtější. Jestliže se však politický systém prohlásí za nejdemokratičtější, potom samozřejmě mizí i jeho dynamičnost a potřeba takových otázek, jak ho od menší demokratičnosti rozvíjet k větší, pomocí jakých cest a prostředků atd.

V této souvislosti je nutno zdůraznit naléhavost analýzy dřívějšího stavu, dřívějších koncepcí. Bez jejich kritiky, bez jejich překonání novými koncepcemi, se soudobá politická věda nemůže

rozvíjet. Může přitom navázat buď na demokratické a humanistické myšlení Marxovo a může se tedy stát vědou, která se bude chtít sama stát politickým a demokratickým faktorem, protože bude s to rozšířit znalost mechanismů moci a konstruovat i odpovídající formy myšlení a postoje. Jež jsou adekvátní demokratické společnosti. Anebo bude sklouzávat k akademismu, ztrácet reformátorský charakter, popisovat fakta, vázat se na určité formy institucionálního života atd.

Student: Západní politologie, která má už jistou tradici, se zabývá zejména problematikou volebního chování, extrémních politických hnutí, otázkami byrokracie, vnitřní vládou dobrovolných sdružení a obecnými otázkami moci. Je předmět marxistické politologie podobný?

Všechny tyto problémy musí být samozřejmě i předmětem marxistické politologie. Říkám samozřejmě, ale znamená to, že nejprve musí i určité politické instituce u nás nabýt reálného významu. Např. analýza volebního chování, která je pro soudobou politickou vědu velmi atraktivní, má skutečný smysl pouze tam, kde je možno zkoumat motivy, vedoucí určitého voliče k tomu, aby se rozhodl pro tu nebo jinou politickou orientaci, politickou stranu, toho či jiného kandidáta apod. Jestliže samotné volby jsou formalizovány, pak přirozeně analýza volebního chování je zbytečným přepychem a nepřináší vůbec žádný teoretický efekt. Jakmile se ovšem volby stanou skutečnými volbami, tzn. že skutečně rozhodují mezi určitými alternativami, ať programovými nebo personálními, má i analýza volebního chování význam.

I pro nás je velmi důležité zabývat se problematikou politických hnutí a nejenom extrémních, i když ta jsou nejzájemavější, poněvadž se v nich v jakési krystalické podobě soustřeďují určité sociální, etické, filosofické a jiné koncepce. A zabývat se otevřeně, neskrývat určitá fakta, která dosud vyvolávala — láli se to tak říci — stydlivost v marxistickém politickém myšlení. Mám na mysli především problém totalismu, totalitních systémů apod., protože ať máme k tomuto termínu jakýkoliv vztah, je faktem v existujících politických ideologiích i v existujících politických strukturách. Ještě důležitější by však mohla být v současné době analýza konzervativních sil, hnutí ke konzervativismu, ke stabilitě, která existuje v každé, tedy i v naší společnosti, i když třeba nemá pevnou organizační strukturu. Dalším problémem, který by zasluhoval pozornost, je otázka archaických forem politických a sociálních norem a tendencí. Kdybych to měl shrnout, tak problémy, které jsou obsaženy ve vaší otázce, jsou i předmětem marxistické politické vědy. Včetně problematiky byrokracie, moci atp.

Jinou otázkou je, že zejména nemůže existovat politická věda, která nemá hodnotovou orientaci. A marxistická politická věda obsahuje tuto orientaci už ve svém názvu. V tom názvu je vlastně i řečeno, jak je nutno chápat politické formy: že jsou čímsi, co je ještě pořád zdrojem toho, že svoboda člověka nemůže být taková, jaká by měla být. Jinými slovy, že politické a právní formy jsou nejen faktorem určité svobody, ale i omezením svobody: že moc z tohoto hlediska je „zlem“, i když o něm marxovský či englovský musíme říci, že nutným zlem. Proto musí být pro nás politika podřízeným prvkem uvažování, podřízeným v tom smyslu, že musí být vždy podřizována člověku a humanizaci lidských vztahů. Paradox je ovšem v tom, že to, co má být podřizováno, má tendenci k tomu, aby samo podřizovalo. A z tohoto hlediska jakékoliv kritiky moci, ať jsou vyslovovány sebeostřeji, jsou podle mého názoru pozitivním faktem. Nezaslouží si odsuzování, neboť úkolem marxistické politické vědy je, aby na nutnou přítomnost zla, které je obsaženo ve fenoménu moci, upozorňovala, protože bez pochopení tohoto faktu nemůže demokratický systém jako takový plně fungovat. Demokracie je založena právě na tom, že si moc neustále podřizuje. Jakmile politické instituce nebo politické centrum uprání určitým okruhům lidí právo diskutovat o politické problematice, a říkájí jim: mluvíte o hospodářské problematice, kulturní a jiné, ale politiku přenechte nám, potom už sám tento fakt svědčí o tom, že demokracie není skutečnou demokracií.



SNÍMEK OLDŘICHA KARÁSKA

Student: Soudruhu docente, který problém považujete v politické vědě za základní?

Problém aktivity a pasivity mas. Avšak vzhledem k tomu, že „pasivita mas“ je velmi složitým pojmem (neboť je odrazem celé existující sociální a politické skutečnosti), chtěl bych zde upozornit na jinou otázku, která s problémem pasivity mas souvisí: otázku iniciativy, resp. otázku možnosti neoficiální iniciativy.

Člověk může být aktivní a může velmi dobře realizovat nejrůznější politické směrnice, aniž je sám jejich autorem nebo se podílí na jejich vzniku. Když si ovšem řekne, že chce být iniciativním člověkem, pak by jeho iniciativa měla přehrávat v jistém smyslu oficiální politické centra. To je potom stav, kdy členové společnosti jsou s to zaujímat samostatná a kritická stanoviska vůči sociálnímu prostředí, vůči aktuální politice, politickým rozhodnutím apod. Tato otázka je významná proto, že ať se utvoří jakkoliv dobře skloubený demokratický systém — tedy systém demokratických institucí opírající se o právní záruky demokracie — tento systém nemůže demokraticky fungovat, není-li naplněn demokracií, tj. nejsou-li instituce i celá společnost naplněny demokracií. To znamená, že demokracie nemůže být chápána pouze jako souhrn demokratických institucí, protože předpokládá také demokratické uvažování, demokratické postoje, demokratickou angažovanost, demokratickou odpovědnost — uvedomění si toho, že jako člen demokratické společnosti jsem odpovědný za nejrůznější věci v politickém a sociálním životě a že se musím nějakým způsobem podílet na tom, jak o těchto otázkách rozhodovat, jak je řešit.

Pasivita je svým způsobem také politickým faktem. Je příznivá pro ty politické elementy, které jsou konzervativní, nebo extrémní. Často se zdá, že pasivní skupinu lidí je možno odcizit z politického života. Ale ve skutečnosti tomu tak není, protože na základě pasivity některých vrstev mohou určité aktivní síly prosazovat své tendence. Proto také není náhodou, že se některé politické orientace s takovou úzkostlivostí bojí toho, aby se např. u studentského hnutí neprojevily politické tendence, aby studenti nepřesahovali svou vlastní studentskou sféru, aby nezaujímali stanoviska k celospolečenské problematice. Podle mého soudu je naprosto přirozené, že studentské hnutí je politickou silou, která ukazuje svou zralost právě v té míře, v níž je schopno řešit své studentské záležitosti na základě celospolečenské problematiky a zaujímat tedy aktivní poměr k celospolečenským problémům a institucím.

Student: Dospěla už naše politická věda k nějakým konkrétním výsledkům? Má už stanoveny své aktuální úkoly?

Jestliže vyjdeme z toho, že politologie není nová věda, která nevznikla teprve tím, že se takto pojmenovala, pak je třeba říci, že všechny práce, které se v minulosti týkaly politiky, sociální filosofie, sociologie politiky a v podstatě i práva, patří do výsledků, na které se ptáte. Dělat jejich přehled považuji za zbytečné. I když bychom jistě našli pokusy o empirické poznávání politické reality, politických postojů atd., postrádáme zatím takové práce, které by se zabývaly analýzou politického myšlení a politických ideologií. To je sfera, která je neobvykle zanedbána; dokonce i naše vlastní politické myšlení je nedostatečně prozkoumáno.

V podstatě, až na malé výjimky, neexistují ani

analýzy soudobých kapitalistických států; víme pouze, že nemůžeme nazírat na existující kapitalistický stát očima dřívějších koncepcí. Vůbec pak chybí práce o politických strukturách třetího světa, o problematice elit třetího světa, o konfrontaci moderních a tradičních elit atd. Z určitého hlediska by byla velmi důležitá i konfrontace evropského a třetího světa na základě těch konfliktů, které probíhají ve světovém komunistickém hnutí, protože je zřejmé, že se v nich střetává evropský universalismus s jiným universalismem. Konflikt, který Číňané — a nejen oni — tak dramatizují, má nesporně i objektivní zdroje a zřejmě na příštích desetiletí určí obsah světové politiky. V celé naší vnitřní problematice se v současné době pohybuje ve stádiu určitého hledání, které mohlo nabýt u jednotlivých politologů konkrétnějších forem, ale nebylo publikováno z těch důvodů, o kterých jsme už mluvili. Dále je zde okruh problémů, který přímo do problematiky politiky nepatří, ale politická věda s ním úzce souvisí. Je to např. problematika agitace, propagandy a mnoha dalších.

Výsledky jsou tedy dosud nevýznamné, ale tím více lze očekávat od budoucnosti. Jsou zde lidé ochotní analyzovat politiku, a je-li vytvořena situace umožňující kritickou analýzu politiky, vzniknou nevyhnutelně i práce, které ji analyzovat budou.

Student: Soudruhu docente, jaký by měl být podle vašeho názoru poměr mezi politickou vědou a vědeckou politikou?

Domnívám se, že si politologie nemá dělat iluze o tom, že by mohla bezprostředně ovlivnit existující politické systémy a rozhodování, ani by neměla propadat ambicím, že by to měla dělat. Pokud chce být politická věda vědou, bude ji pouze tehdy, bude-li autonomní. Při této autonomnosti samozřejmě může sloužit určitými expertizami politickým systémům i politickým rozhodnutím, ale má-li příliš velké ambice ztotožňovat se s existujícími politickými institucemi a politickým rozhodováním, pak v té míře, v níž má tyto ambice, přestává být vědou, mění se v politický fakt a vědec v politika — v určitém smyslu. Teorie a praxe představují odlišné sféry činnosti a postulat nevysvětlovat, ale měnit svět, který vlastně poukazuje na nutnost jednoty teorie a praxe, je v dnešních podmínkách možný jedině za předpokladu dělbý práce. A tato dělba znamená, že chce-li být politická věda maximálně integrovaná s praxí a chce-li maximálně praxi ovlivnit, musí být především vědou: musí zaujímat samostatný vztah vůči praxi, vůči těm, kteří praxi provádějí, kteří dávají praxi cíl atd., protože jedině v této samostatnosti je záruka kritické nadřazenosti nad touto praxí, jejího konkrétního zkoumání, a samozřejmě i vytváření určitých postulatů, které mohou potom sloužit politice. Zda také budou, to už ovšem není věc vědy a vědců.

Jinak řečeno, nejzávažnější cíl, který by měla politická věda mít, je vytvářet podmínky pro to, aby byla vědou. Tím, že bude takové podmínky vytvářet, vytvoří vlastně i podmínky pro to, aby společenské zřízení fungovalo adekvátně společenským potřebám, tj. demokraticky a racionálně.

Leden 1968.

Rozhovor připravili:

JIRÍ KROUPA a
VLADIMÍR PETŘIK

SNÍMEK JAROSLAVA KREJČIHO



ODPOVĚDNÁ ODPOVĚDNÁ

MOHOU JESTĚ DNES VSTUPOVAT DIVKY DO KLÁSTERA?

Odpovídá pražský biskup dr. František Tomášek:

Toho času to možné není, protože kláštery byly zákonem z roku 1949 zrušeny. Přesto ještě v roce 1950 několik dívek do kláštera vstoupilo, bylo jim tehdy asi dvacet let. Nyní jsou řádové sestry soustředěny v určitých domovech, převážně se sociálním posláním (domovy důchodců, tělesně postižených a podobně). Nejmladším je třicet pět let až třicet šest let; jejich plat, pokud pracují v ústavu spravovaném státem, je takový jako u ostatních „civilních“ zaměstnankyň, a pokud pracují v ústavu spravovaném Charitou, dostávají jen tzv. vestii (což je pět set až šest set korun) jako příspěvek na nejni-

nější existenci. Představitelé Charity slibili, že sestry v svých službách zvýší plat na úroveň platů sester ve státních službách. Nedávno se objevily v tisku články zabývající se církevní tematikou; kromě toho, že chválily skromnou, řádovou a kvalitní práci řádových sester, vznesly nepřímou otázku, proč i po zákazu řádů se nemůže rozšiřovat počet alespoň řádových sester, když se taková potřeba jeví. Pravda je taková: zákaz rozšiřování počtu řádových sester formálně vysloven nebyl. Jestliže však jsou zrušeny kláštery i řády, novicky, ač by jich bylo dost, nemají vlastní kam vstupovat. Církev však nový dorost po „hubených“ letech nutně potřebuje, neboť průměrný věk řádových sester je velmi vysoký, a nejen to, potřebuje jim i zajistit normální život v kolektivu reholním, jak tomu bylo dříve, a jak je tomu všude jinde ve světě. Žádná společnost by neměla ovlivňovat smýšlení svých občanů ve směru religiozity, ať už přímo, či oklikou.

V příštích číslech očekávejte:

- Byli všichni lidé, odpovědní za „přehmaty“ v době kultu, zbavení mocí? Jaká jsou jejich jména, proč nebyla nikdy zveřejněna, jak byli potrestáni? Je možné, že někteří dosud sedí na odpovědných mis-

tech a mají dále „moc“? (Otázka J. N. z Prahy)

- Mohou u nás být snoubenci oddáni i tehdy, když jeden z nich je mimo území republiky? (Otázka L. C. z Příbrami)

- Zajímalo by mě současné místo pobytu, práce a jiné zajímavosti o N. S. Chruščovovi po jeho odchodu z Kremle. (Otázka M. B. z Českého Krumlova)

FÓRUM

„Obzvalovaný, přistupte blíže. Jak se jmenujete?“

„Jakub Abeles.“

„Odkud?“

„Z Tarnopole.“

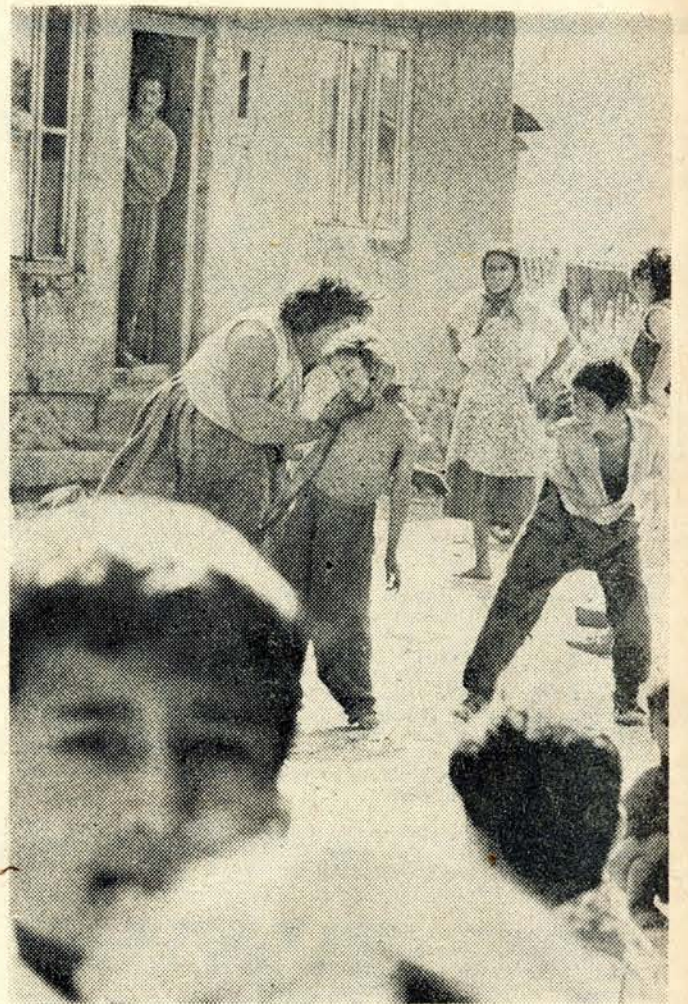
„Cim jste?“

„Vetešník.“

„Náboženství?“

„Rekl jsem vám, že se jmenuji Jakub Abeles, že jsem z Tarnopole a vetešník. Co vám mám ještě vypravovat? Jsem snad husita ne?“

Z Židovských anekdot sestavených Karlem Poláčkem.



SNÍMEK DANIELY SYKOROVÉ

DOUČOVACÍ KROUŽEK

lektore
dvanáctá

STANOVISKO LEKTORŮ DOUČOVACÍHO KROUŽKU K POSLEDNÍM UDÁLOSTEM

V současné době kolem nás lektorů kypí rušný politický život, a my také nemůžeme zůstat stranou tohoto rušného politického života. Rušný politický život přivedl v našem státě na svět nové zvyky — a náš národ si nové zvyky osvojuje snadno, zatímco na staré těžko zapomíná — které se projevují zejména voláním po jakési demokracii, přímé kritice, odpovědnosti, tzv. informovanosti; nevíme, jaké ještě potouchlosti se objeví. Rozhlédneme-li se kolem sebe, milí žáci, co uvidíme?

Zástupy bojovníků za demokracii. Kam jen váš pohled padne, tam se vztýčí statná postava, řekněme přímo silný Bivoj, a zvolá: Chci větší informovanost!

Všichni jsou dnes pro demokracii. Boj za demokracii má však jednu podivnou vlastnost, která souvisí se špatným zapomením starých zvyků. Tak tedy my, nebojácní potomci prarodice Čecha, bojujeme za svobodu projevu! A jak, panečku, bojujeme, statečně, hrdě, hrr na ně!

A hergoti, řekneme si tiše, a na koho vlastně hrr?

A vskutku, na koho, studentti, hrr?

V celém tom kypění rušného politického života se pořád ky-

pí jedním směrem. Nikdo nekypí směrem opačným. Kde je, ptáme se, odporce? Kde je nějaký zastávce nedemokratických tendencí? Kde je někdo, kdo dříve bránil pokroku, kde je ta žába na prameni? Ani v jedné diskusi dosud nevystoupila žádná žába na prameni.

Nás lektory to tuze mřzí. Jaképak hrr na ně, když žádní oni nejsou? Když nikdo nevytkne proti tezi antitezi, aby mohla vzniknout syntéza, jak praví Hegel?

My, lektori doučovacích kroužků, ve snaze napravit tento jistě pochybný stav, prohlašujeme: To my jsme ta konzervativní část naší veřejnosti! My jsme ta brzda pokroku. Hrdě se hlásíme ke konzervativním tendencím. Administrativně direktivní systém je naší velkou touhou, demokracie v nás probouzí pochybnosti o osudu lidstva a zvláště odporne jsou nám tajné volby.

U nás v doučovacím kroužku žádné tajné volby nebudou, to zdůrazňujeme zcela autoritativně. Jakýkoli pokus o demokracii v doučovacím kroužku radikálně zlikvidujeme z mocenských pozic.

My lektori si to klidně můžeme dovolit, protože za námi stojí masa našich žáků, které už tak dlouho vychováváme k ad-

ministrativnímu cítění. Tato jistě nikoli zanedbatelná část elity našeho národa bude jistě mít rozhodující slovo. A kdyby se náhodou nevyšlo dostatečně rázně, pak my, protože, jak jsme již podotkli, nejsme demokracii, se jí vůbec nebudeme ptát, a vychováme si jinou.

My, konzervativní část naší veřejnosti, prohlašujeme:

To, co bylo, bylo docela fajn, a my pohrdavě přezíráme jakoukoli kritiku, neboť naše postavení nám dává patent na rozum. Stavíme se zcela nekompromisně proti demokratickým tendencím F. J. Kolára, Adolfa Hradeckého, Jana Zelenky, Hendrycha, poslance Průžince, a jiných bojovníků za svobodu projevu. Vyzýváme národ, aby si konečně uvědomil, že demokracie mu nepřinese nic dobrého. Jaképak volání po osobní odpovědnosti! To by si pak někdo mohl vzpomenout, že lektori mají být osobně odpovědní za doučovací kroužek, a jak my bychom k tomu přišli? My raději zůstaneme ukryti za značku a budeme dále nedemokraticky falšovat čtenářské dopisy (ale my je stejně nečteme a nerozlepené házíme do koše) a zpuště spinit slušná jména svých kamarádů.

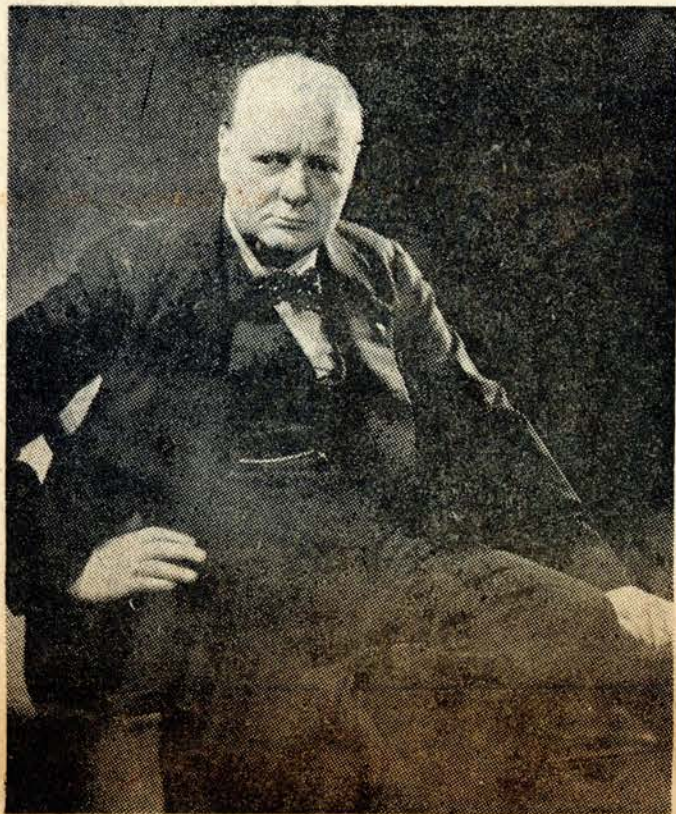
Vyzýváme vedoucí všech besed v rozhlasu a televizi, aby upozornili všechny účastníky besed (ss. Goldstücker, Šika, Smrkovského, ak. Macka a dal-

ší), že žába na prameni jsme my, lektori doučovacích kroužků, a že svou kritiku mají zaměřit na nás. A také jsme to byli my, kdo umožnil generálu Sejnovi uprchnout za hranice, a tu slečnu jsme mu také dali s sebou my, protože my takových slečen známe hodně. Zároveň nabízíme generálům, kteří mají zájem, že jim také pomůžeme, kdyby náhodou... (pochopitelně nepohrdneme ani civilisty). Též oznamujeme s. Adolfa Hradeckému: Kdyby vás náhodou novináři už jako tajemníka nechtěli, vezměme vás my, lektori, mezi sebe do našeho svazu lektorů doučovacích kroužků.

Dále sdělujeme, že důrazně protestujeme proti humornému či jen vtipnému komentování závažných politických událostí. Politika je vážná věc a srandu do ní nikdo míchat nebude! Prohlašujeme, že v doučovacím kroužku se nebudou tisknout žádné politické karikatury kromě Kiesingerových. V jiném tisku, pokud víme, také žádné jiné karikatury nejsou.

Domníváme se, že teprve naše vystoupení uvede rušný politický život u nás (zkrácený a ovlivněný desetiletou publikační činností Literárních novin a hlasem Svobodné Evropy) do patřičných mezí.

Městský výbor
Svazu lektorů DK



FAMILY OF MAN — STEICHEN, JE SVĚTOZNÁMÝ POJEM. MÁLOKDO Z NÁS VSAK ZNAL VLASTNÍ STEICHENOVU TVORBU, KTERÁ OVLIVNILA NEKOLIK GENERACÍ FOTOGRAFŮ. TENTO DLUH SPLACI V TECHTO DNECH GALERIE D, KTERÁ VE SPOJENÍ S THE MUSEUM OF MODERN ART USPOŘÁDALA V MÁNĚSU VÝSTAVU CELOŽIVOTNÍHO STEICHENOVA DILA. SNÍMEK W. CHURCHILLA VZNIKL V ROCE 1932. —ph—

HOROSKOP

12. TYDEN, PLATNOST
OD 16. 3. DO 26. 3.

BERAN (21. 3. — 20. 4.)

Tentokrát vás upozorňujeme na jednu z nejradostnějších událostí v roce. Spolu s první polovinou typu A znamená Berana oslavuje své...? — té „narozeniny“ i náš starý známý — ZVEROKRUH. A tak mu připijeme bez rozdílu svých příslušností.

BÝK (20. 4. — 21. 5.)

A jak jsme se tak dostali do povznesenější nálady, nechce se nám ani psát o všem tom vzednutí a dokonce třeba i smutném, co nás čeká. Býci nás však mohou hned na začátku nadějně „podržet“. (Nesměj se ale podávat výkyvům své „duševní hladiny“!)

BLÍŽENCI (21. 5. — 21. 6.)

Z Blíženců na tom budou během tohoto období nejlépe typy A. Ale věříme, že i typy B a hlavně C se statečně vypořádají se svou přehodnou náladou rozkolísanosti. Mohou velice nadějně užít svého vrozeného umění opřít se o své přátele.

RAK (21. 6. — 23. 7.)

Rakům nebude v tomto týdnu nejlépe právě v rodném prostředí, na kterém tolik ipíjí. Možným konfliktním situacím — zvláště u skupiny B — lze předejít včasným odchodem třeba někam do přírody. A můžete zkusit „soukromě“ přivolávat jaro.

LEV (23. 7. — 23. 8.)

Levi udělají nejlépe, vběhnou-li do „nové manéže“ raději celkem nepozorovaně. Nebude škodit, když si nacvičí své „parádní číslo“ bez reflektorů, bez muziky a bez potlesku. Nikdo se jim aspoň nebude smát, když jim sklouznou nohy!

PANNA (23. 8. — 23. 9.)

Zrození ve znamení Panny by se měli všichni v „novém cyklu“ postavit do jedné řady se svým „orleánským vzorem“. Ke své pečlivosti a řádnosti budou muset přidat notnou dávku osobní statečnosti! Na vykročení hodně záleží!

VÁHY (23. 9. — 23. 10.)

Znamení Vah se stává osudově uzlovým bodem. Jako by nám připravovalo novou a spravedlivější spravedlnost. Dobře si všechno rozvažte — komu z vás něco nebude jasné, ať si to jde přeříkat v rovnodennosti! třeba se staroměstským orlojem.

STÍR (23. 10. — 22. 11.)

Stíry čeká harmonické a naplněné období. Zvláště ty, kteří si nezvyklí pouze otřoucí svému fyzickému „já“! Tito nezanechají jednotlivci mohou sami hodně příjemného zažít anebo přinést hodně hlubokých citových zážitků svým nejbližším.

STŘelec (22. 11. — 22. 12.)

Střelci se v nastávajícím období rozhodně nebudou nudit. Zasedají k velice zajímavě rozehrané partii, která povede k ostřejší koncepci, ve které rozhodně nepáje jenom improvizovat. Hrajte poctivě, pozicně a zbytečně neriskujte!

KOZOROH (22. 12. — 20. 1.)

Kozorozi, zvláště skupina C, by měli využít vhodné situace, vypravit se hodně vysoko a co možná nejdále se rozhlédnout! „Počasí“ v tuto dobu nebývá ještě ustálené a rozhodně nás ještě čekají „jarní mlhy“! Zbytečně neotálejte!

VODNÁŘ (20. 1. — 19. 2.)

Vodnáři budou ve velké většině nad normálem. Neměli by tedy zapomínat na věsné provádění plánů, které si už dříve důkladně promysleli. Také teoreticky se lze v současné době ledačemu přiučit. Nezapomínejte ale, že pouhé naslouchání mnohdy nepomůže!

RYBY (19. 2. — 21. 3.)

Také Ryby jsou v tomto týdnu „svátečním znamením“. Poslední část skupiny C posledního znamení Zverokruhu předává „sluneční štafetu“ první části skupiny A — prvního znamení nového „cyklu.“ A protože máme už za sebou přestupný únorový den, předávka bude včas a věrme — v pořádku!

Pozn.: *) Jaro začíná jarní rovnodenností. V tomto dni jsou zdánlivě dráhy slunce, denní i noční — tedy den a noc stejně dlouhé. Astronomicky přesně projde slunce „jarním bodem“, tj. 0° znamení Berana už ve středu, 20 března 1968 ve 13h 22m GMT (Greenwich Mean Time = greenwickský střední čas), neboli ve 14h 22m středoevropského času. (SEC = GMT + 1h).

XI. Dříve než pozdravíme jarní rovnodennost, začneme tak trochu s „jarním úklidem“. Děláme to tak pro ty z vás, kteří se nedostali k prvním letošním „sloupkům“ naší rubriky. Stále větší počet z vás dochází k poznání, že nám

nejde jenom o nějakou „logrůčku“. Z toho máme radost! Někomu se však může zdát, že jdeme na problematiku astrologie přece jenom trochu ze šlůka. Hlavně tomu, kdo má za sebou své vlastní „první dětské astrologické kráčky“. Jsme si dobře vědomi, že mnozí z vás máte dobré vědomosti astronomické a že se vás asi nemile dotýká naše „astrologické slabikování“.

Omluvte nás! Čtenářská obec je opravdu pojem hodně široký — a pak — máme špatné zkušenosti. Z noční oblohy ve městech už nezbylo skoro nic a ani do nedávna citlivější a vnímavější člověk, žijící na venkově, toho dneska moc nevidí. Za tu chvíli, kdy vyběhne mezi televizními novinami a třeba „Dámou na kolejích“ poklidit své hospodářství, se jeho přezářené oči ani zdaleka nestačí adaptovat na to, aby mohl vnímat jemné záchvěvy večerní oblohy. A tak nám Regulus, Spica, a Aldebaran tak trochu hlednou před novodobými... třeba Bohdálou, Raškou, Neckářem...

Také si tu potřebujeme promluvit o skutečnostech, které bývají často v rozporu s našimi současnými úběbnicemi! Dnes můžete i na nejzapadlejší samotě řešit problém Hanky Maškové a „trojitého Salchova“, aniž musíte zdůrazňovat prvotní význam ledu, rozvádět problém prvotní industrializace vzhledem k výrobě bruslí — a ani ve snu vás nenapadne hádat se o tom, zda „lepší“ bod mrazu stanovil Fahrenheit, Réaumur nebo Celsius.

V našem „oboru“ lidé nejsou tak informováni. Hodně se zapomnělo, hodně záměrně zničilo a nové proniká do všeobecného vědomí nepředstavitelně pomalu. Kdy se asi dočkáme doby, kdy nám odborníci společenských věd opravy učení o tom, že „primitivní člověk, který si nedovedl většinu jevů v přírodě i na obloze vysvětlit, si je personifikoval a vytvořil tak prvotní polytheismus, mnohobohství“.

Ačkoli tento názor vědecky vyvracejí současné práce světových entomologů, „společenské vědy“ to jaksi nechtějí vzít na vědomí! Jak neprimárnější praobytvatelé Oceánie (žijících na úrovni doby kamenné!), tak indiští Brihorové, saharští Fulbové, jihoafričtí Křováci i peruánské Indiáni, dospěli totiž prokazatelně samostatně k uctívání jediného, nejvyššího boha, za jehož prostředníka nebo syna považují Slunce, pokud je přímo s ním neztotožňují.